

ÜNİTE I

CUMHURİYET DÖNEMİNDE COŞKU VE HEYECANI DİLE GETİREN METİNLER

(ŞİİR)

1. Öz Şiir Anlayışını Sürdüren Şiir
2. Serbest Nazım ve Toplumcu Şiir (1920-1960)
3. Millî Edebiyat Zevk ve Anlayışını Sürdüren Şiir
4. Garip Hareketi (1.Yeni / 1940-1960)
5. Garip Dışında Yeniliği Sürdüren Şiir
6. İkinci Yeni Şiiri (1954-1960)
7. İkinci Yeni Sonrası Toplumcu Şiir (1960-1980)
8. 1980 Sonrası Şiir
9. Cumhuriyet Döneminde Halk Şiiri

ÖZET

TEST I

BU BÖLÜMÜN AMAÇLARI

Bu bölümün sonunda

- Cumhuriyet Döneminde Türk edebiyatında öz şiir anlayışını sürdürenlerin şiirlerini inceleyebilecek,
- Serbest nazım ve toplumcu şiiri açıklayabilecek,
- Millî edebiyat zevk anlayışını sürdüren şiiri inceleyebilecek,
- Garip Hareketi (I.Yeni) şiirinin oluşumunu açıklayabilecek,
- Garip dışında yeniliği sürdüren şiirleri belirleyebilecek,
- İkinci Yeni ve İkinci Yeni sonrası Toplumcu şiirin özelliklerini sıralayabilecek,
- 1980 sonrası şiirin farklarını ortaya koyabilecek,
- Halk şiirinin yansımalarını açıklayabileceksiniz.

NASIL ÇALIŞMALIYIZ?

- Bu bölüme hazırlanırken Cumhuriyet Dönemi şiirinin oluşma sürecini gözden uzak tutmayınız.
- Cumhuriyet Döneminde oluşturulan yeni edebiyat akımlarının ilkelerini belirleyiniz.
- Önce bölümün tümüne bir göz atınız. Böylece inceleyeceğiniz konular ve dönemler hakkında genel bilgi edininiz.
- Edebi dönemlerle ilgili verilen eser örneklerini yüksek sesle okuyunuz.
- Çalışırken yanınızda sözlük ve yazım kılavuzu bulundurunuz.

1. ÖZ ŞİİR ANLAYIŞINI SÜRDÜREN ŞİİR

HAZIRLIK

Birbirinden farklı dönemlerde yazılmış, aynı konu ve temayı ele alan şiir örnekleri bulunuz. Bu örnekler hangi dönemin zihniyetini, sanat anlayışını, sosyal ve kültür yaşamının izlerini, ipuçlarını taşımaktadır?

MUKADDİME

*Zannetme ki güldür ne de lâle;
Âteş doludur tutma yanarsın,
Karşında şu gül-gûn piyâle...*

*İçmişti Fuzûli bu alevden,
Düşmüştü bu iksîr ile Mecnun
Şi'rin sana anlattığı hâle...*

Ahmet HAŞİM / Bütün Şiirleri

BİRDENBİRE

*Her şey birdenbire oldu,
Birdenbire vurdu gün ışığı yere;
Gökyüzü birdenbire oldu;
Mavi birdenbire
Her şey birdenbire oldu;
Birdenbire tütmeye başladı duman topraktan;
Filiz birdenbire oldu, tomurcuk birdenbire.
Birdenbire,
Birdenbire;
Her şey birdenbire oldu.
Kız birdenbire, oğlan birdenbire;
Yollar, kırlar, kediler, insanlar...
Aşk birdenbire oldu.
Sevinç birdenbire.*

Orhan Veli KANIK / Bütün Şiirleri

Farklı dönemlerde kaleme alınmış şiir örnekleri okudunuz. Bu şiirler hangi dönemlerin sanat anlayışını yansıtmaktadırlar.

AÇIKLAMALAR

Her sanat eseri yazıldığı dönemin aynasıdır. Sanatçılar içinde yaşadıkları sosyal çevreden ve kültürel olaylardan etkilenirler. Yazdıkları şiirde ise ait oldukları çağın düşüncelerinden, olaylarından ve zihniyetinden izler taşırlar.

Yukarıdaki iki şiir örneğinde görüldüğü gibi birbirinden farklı dönemlerin ürünleriyle karşılaşıyoruz.

MƏRDİVEN

*Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden
Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak,
Ve bir zaman bakacaksın semaya ağlayarak*

*Sular sarardı... Yüzün perde perde solmakta.
Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta.*

Ahmet HAŞİM / Bütün Şiirleri

*Yukarıdaki şiiri nesir gibi okuyunuz. Sizce bir ahenk var mı?
Yukarıdaki dizeleri nesre çeviriniz.*

HİKÂYE

*Senin dudakların pembe
Ellerin beyaz,
Al tut ellerimi bebek
Tut biraz!*

*Benim doğduğum köylerde
Ceviz ağaçları yoktu,
Ben bu yüzden serinliğe hasretim
Okşa biraz!*

*Benim doğduğum köylerde
Buğday tarlaları yoktu
Dağıt saçlarını bebek
Savur biraz...*

Cahit KÜLEBİ / Bütün Şiirleri

Yukarıdaki metni inceleyiniz.

Metinler arasında ritim farklılığı var mı? Varsa bu nereden kaynaklanmaktadır?

Cahit Külebi'nin "Hikâye" adlı şiirinde ses tonu, vurgu daha yumuşak; Ahmet Haşim'in "Merdiven" şiirinde ise, daha vurgulu bir sesin olduğunu söyleyebiliriz.

Şiirde ahengi sağlayan ögeler; ölçü, uyak, aliterasyon, vurgu ve tonlamalardır.

Ölçü, tüm milletlerin şiirinde önemli bir yer tutar. Nazımda dizelerin uyduğu kalıba ölçü denir. Nazımda dizeler ya hece sayılarına göre ya da dizedeki hecelerin açıklık-kapalılık değerlerine göre alt alta sıralanır.

Vurgu ve tonlama: Bir şiirde bazı sözcükler diğerlerine oranla daha baskın okunur. Buna vurgu denir. Tonlama ise sesin alçalıp yükselmesidir. Böylece sesin rengi değişir. Ses tonu ile sesimizi sertleşir, yumuşar veya inceler. Vurgu ve tonlama, şiire ahenk, anlam gücü katar, duygu değeri kazandırır.

Şiir Dili

HİKÂYE
Benim doğduğum köylerde
Buğday tarlaları yoktu,
Dağıt saçlarını bebek
Savur biraz!

Cahit KÜLEBİ / Bütün Şiirleri

Yukarıdaki şiiri inceleyiniz.

Cahit Külebi sevgilinin sarı saçları ile doğup büyüdüğü köylerdeki buğday tarlalarını hatırlıyor. İkisi arasında görüntü yönü ağır basan bir benzerlik kuruyor.

Şair duygu düşünce ve hayallerini sözcüklerle anlatan kişidir. Günlük konuşma dili ile şiir dili birbirinden farklıdır. Şair günlük dildeki sözcükleri özenle seçip onlara yepyeni anlamlar kazandırır. Şiirini yazarken hayallerden, imgelerden ve izlenimlerden yola çıkar. Sözcükleri kullanırken şiirin biçim, uyak, ölçü, ahenk, vurgu ve tonlama gibi özelliklerinin yanı sıra benzetmelerden, mecazlardan da yararlanır. Somut varlıkları soyutlaştırır, soyut olanları da somutlaştırarak duygu ve düşüncelerini anlam yönünden güçlendirir.

Şiirde Yapı

"Ben gidersem sazım sen kal dünyada."

Aşık VEYSEL / Dostlar Beni Hatırlasın

MOR KALEM

*Oktay der ki mor kalemim bir tane.
Güzeller emrine gelmiş cihana
Gayrı ela gözlüm olsun bahane
Haydi kalem nazlı kalem mor kalem*

Oktay RİFAT / Bütün Şiirleri 3

Edebiyatta duygu düşünce ve izlenimlerin cümleler ya da ölçülü uyaklı dizelerle anlatıldığını biliyorsunuz.

Duygu, düşünce ve hayallerin ölçülü, uyaklı dizeler hâlinde örülmüş biçimine nazım denir.

Okuduğunuz şiirlerin kimi tek dizeden, kimi üç, ya da dört dizeden meydana gelmiştir. Bu küçük birimler şiirde yapıyı oluşturur.

Şiirde Tema

RÜZGÂR

*Bir rüzgâr ilk bakışta belli
Gökyüzünü çocukları büyütmüş
Denizlerle kuşlarla evlerle var
Dünyaya aşk diye hürlük diye
En yavuz gerçek tohumlar ekmiş
Bir rüzgâr yosunlar kadar eski*

İlhan BERK / Bütün Şiirleri

ACININ TARİHİ

*bunlar güzel şeyler biliyorum
herkes de biliyor kuşkusuz
ama ne kadar güzel ne kadar güzel
serçenin kış günü yemidir
alnı akıtmalı bir atla düğüne gitmek
ay ışığı penceresi, bir güzel insan sesi
ama ne kadar güzel
kırdada bir oğlak kadar
kışlada bir türkü kadar
rüzgârda kuruyan tülbent kadar
oysa gece tam yarısıdır bir günün
ve daha güçlüdür gündüzden*

Turgut UYAR / Bütün Şiirleri

Tema ne demektir? Sözcüğün anlamını sözlükten bulup, bu kavramların şiirle olan ilişkisini belirlemeye çalışınız.

Şiirde üzerinde durulan, ele alınan her şey konudur. Yeryüzünde ne kadar varlık, olay, olgu varsa tümü şiire konu olabilir. Aşk, özlem, ayrılık gibi.

“Rüzgâr” ve “Acının Tarihi” adlı şiirlerde ele alınan konu rüzgâr ve acıdır.

Gerçeklik ve Anlam**SÜVARİ**

Şu bakır zirvelerin ardından
 Bir süvari geliyor kan rengi
 Başlıyor şimdi melül akşamda
 Son ışıklarla bulutlar cengi

Ahmet HAŞİM / Bütün Şiirleri

OLVİDO

Hoyrattır bu akşamüstüler daima.
 Gün saltanatıyla gitti mi bir defa
 Yalnızlığımızla doldurup her yeri
 Bir renk çığılığı içinde bahçemizden
 Bir el çıkarmaya başlar bahçemizden
 Lavanta çiçeği kokan kederleri;
 Hoyrattır bu akşamüstüler daima.

Ahmet Muhip DIRANAS / Şiirler

PUL PUL

Yedi tepeye kurulmuş
 Pul pul
 Gümüş gümüş balıkları
 Pul pul
 Işıktan sudan örülmüş
 Canım İstanbul

Bedri Rahmi EYUBOĞLU / Bütün Şiirleri

ÇOCUKLUĞUMUZ

Şimdi hiçbirinden eser yok
 Gitti o geceler o cenk kitapları
 Dağıldı kalelerin önündeki askerler
 Çocukluk güzün dökülen yaprakları gibi

Sezai KARAKOÇ / Şiirler

Yukarıdaki şiirleri inceleyiniz. Şairlerin işledikleri, konular gerçek yaşamdakilere benziyor mu? Şairler ele aldıkları konuları nasıl işlemişler?

Sanatçıların, şairlerin, yazarların doğayı ve çevreyi bizden farklı bir şekilde algılayıp yorumladıklarını biliyorsunuz. Gerçekleri duygu, düşünce ve hayal dünyalarının süzgecinden geçirerek bize aktarırlar. Sözcüklere gündelik anlamın dışında başka anlamlar, renkler yüklerler. Mecaz, imge, hayal, duygu ve düşüncelerle bin bir şekilde süslerler.

Süvari şiirinde güneşin batışı bir süvariyle eşleştirilmektedir. Olvido da hüznün ve geçmiş günler ön plandadır. Pul Pul şiirinde İstanbul ışık ve sudan oluşmuş sevilen bir şehirdir. Çocukluğumuz adlı şiirde ise o bir daha geri gelmeyecek büyüklük çocukluk günlerine şairin bir iç yolculuğuna çıkmasıdır.

Şiir ve Gelenek

KARADUT

*Karadutum, çatal karam, çingenem
Nar tanem, nur tanem, bir tanem
Ağaç isem dalımsın salkım saçak
Petek isem balımsın ağulum
Günahımsın vebalımsın.
Dili mercan, dizi mercan dişi mercan
Yoluna bir can koyduğum
Gökte ararken yerde bulduğum
Karadutum, çatal karam çingenem
Daha nem olacaktın bir tanem
Gülen ayvam, ağlayan narımsın
Kadınım, kırsığım, karımsın.*

Bedri Rahmi EYUBOĞLU / Karadut

GÜZELLİĞİN ON PAR'ETMEZ

*Güzelliğin on par'etmez
Bu bendeki aşk olmasa,
Eğlenecek yer bulamam
Gönlümdeki köşk olmasa*

*Tabirin sığmaz kaleme
Derdin dermandır yâreme
İsmin yayılmaz âleme
Âşıklarda meşk olmasa.*

*Kim okurdu kim yazardı,
Bu düğümü kim çözerdi
Koyun kurt ile gezerdi*

*Fikir başka başka olmasa.
Güzel yüzün, görülmezdi
Bu aşk bende dirilmezdi,
Güle kıymet verilmezdi
Âşık ve mâşuk olmasa.*

*Senden aldım bu feryâdı
Bu imiş dünyanın tadı,
Anılmadı Veysel adı
O sana aşık olmasa*

Âşık VEYSEL / Dostlar Beni Hatırlasın

Türk edebiyatının gelişim sürecinde Tanzimat'tan sonra çeşitli edebi topluluklar kurulmuştur. Bu toplulukların bazıları divan şiirinden bazıları da halk şiir geleneğinden etkilenmiştir.

Bedri Rahmi Eyuboğlu, Karadut adlı şiirinde halk söyleyişinden, masallardaki tekerlemelerden esinlenmiştir.

ANLAMA YORUMLAMA

1. “Birdenbire” adlı şiir ile Ahmet Haşim’in “Mukaddime” şiirini ahenk yönünden karşılaştırınız.
2. Cahit Külebi’nin “Hikâye” adlı ünlü şiirini vurgu ve tonlama açısından inceleyiniz.
3. İlhan Berk’in “Rüzgâr” adlı şiirinin teması nedir?
4. Bedri Rahmi Eyuboğlu’nun “Pul Pul” adlı şiirini gerçeklik yönünden inceleyiniz.

2. SERBEST NAZIM VE TOPLUMCU ŞİİR (1920-1960)

HAZIRLIK

İstanbul'a ait fotoğraflar, kartpostallar sizde nasıl duygular uyandırır?

Edebiyatımızın doruklarından Yahya Kemal Beyatlı, okuyacağınız “Bir Başka Tepeden” adlı şiirinde İstanbul'un benzersiz güzelliğini anlatır.

Bir şehre niçin bağlandığımızı ve şehri niçin sevdiğimizi hiç düşündünüz mü?

BİR BAŞKA TEPE DEN

*Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul!
Görmedim gezmediğim, sevmediğim hiçbir yer.
Ömrüm oldukça, gönül tahtıma keyfince kurul!
Sade bir semtini sevmek bile bir ömre değer.*

*Nice revnaklı şehirler görülür dünyada,
Lakin efsunlu güzellikleri sensin yaratan,
Yaşamıştır derim, en hoş ve uzun rüyâda
Sende çok yıl yaşayan, sende ölen, sende yatan*

Yahya Kemal BEYATLI/ Kendi Gök Kubbemiz

AÇIKLAMALAR

Serbest nazım herhangi bir ölçünün kullanılmadığı nazım biçimimizin adıdır. Mısralarda hece sayısı eşitliği ya da hecelerın uzun ya da kısa olması gibi ses özellikleri dikkate alınmadığı için belli bir kalıba bağlı kalınmaz. Kafiye kullanmamak, şiiri eşit ya da farklı sayıda mısralardan oluşan bentlere ayırıp ayırmamak şairin isteğine bağlıdır.

Okuduğumuz “Bir Başka Tepeden” adlı şiirinde Yahya Kemal Beyatlı, klasik şiir zevkiyle uyduğu için şiirlerinin çoğunu aruz ölçüsüyle yazmıştır.

Yahya Kemal Beyatlı'nın “Bir Başka Tepeden” adlı şiiri de buna bir örnektir.

Sağlığında kitap çıkarmayan Yahya Kemal Beyatlı, klasik divan şiirimizi Batı şiirindeki bütünlük anlayışıyla ele aldı. Genel olarak Osmanlı medeniyet ve kültürüne bağlı kaldı. Gözde temaları; vatan, millet ve İstanbul sevgisini işledi. Duygu, düşünce ve hayali ustalıkla kaynaştıran Beyatlı, pek çoğuna hikâye karakteri verdiği lirik, epik şiirlerinin konularını aşk, tabiat, deniz, ölüm ve sonsuzluktan da aldı. İç ahengi her şeyden üstün tuttu. Şiiri “musikiden başka türlü bir musiki” olarak kabul etti. Yahya Kemal Beyatlı, kendinden sonraki kuşaklar üzerinde çok etkili oldu. Ahmet Hamdi Tanpınar'a göre “Yahya Kemal Beyatlı tek başına dilimizin ortasında bir Rönesanstır.”

1920'li yılların şiirleri için neler söyleyebiliriz?

Türk şiiri 1920'lerin başında birkaç yeni girişime birden tanık oldu. Dergâh hareketinin yanı sıra Nazım Hikmet (1902-1963) ve Ercüment Behzat Lav'ın (1903-1984) yazdıkları şiirlerle edebî gelenekten kopuşu getirdi. Bu kopuşun temelinde, aruz ve heceyi reddeden yeni bir hayat anlayışını yeni bir biçim ve söyleyişle işleme vardır:

SİHİRLİ DEĞNEK

*Bir gizli değneğim olsa;
Vurduğum yerde güller açılrsa,
Uçan güller.
Bir sihirli değneğim olsa;
Vursam bir nar ağacına,
Narlar çatlasa kahkahadan...
Ve bebek yüzlü kızlar;
Uzatsa başlarını
Tane tane dallardan...
Onları ceplerime doldursam
Bir masal ömrü sürmek için
Götürsem billur sarayıma!...*

Ercüment Behzat LAV / Bütün Şiirleri

Ercüment Behzat Lav, Nazım Hikmet havasında şiirler yazdı. Zamanın Batı'da moda olan fütürist, kübik ve gerçeküstücü şiir akımlarını denedi. 20. yüzyılın sanat akımlarının etkisi altında yazılmış şiirlerinde yenileşme sürecine yol açtı.

Şiirimizde serbest nazma geçiş önce konuşma dilinin şiire girmesiyle olur. Mehmet Âkif Ersoy'un Seyfi Baba adlı şiiri buna bir örnektir:

SEYFİ BABA

*Geçen Akşam geldim. Dediler:
- Seyfi Baba
Hastalanmış yatıyormuş.
- Nesi varmış acaba?
-Bilmeyiz, oğlu haber verdi geçerken bu sabah.
- Keşke ben evde olaydım... Esef ettim, vah vah!
Bir fener yok mu, verin... Nerde sopam? Kız çabuk ol!
Gecikirsem kalırım beklemeyin... Zira yol
Hem uzun, hem de bataktır...
- Daha âlâ, kalınız
Teyzeniz geldi, bu akşam, değiliz biz yalnız*

*Sopa sağ elde, kırık camlı fener sol elde;
Boşanan yağmur iliklerde, çamur tâ belde.
Hani, çoktan gömülen kaldırımın, hortlayarak;
“Gel” diyen taşları kurtarmasa, insan batacak
Saksağanlar gibi sektikçe birinden birine
Boğuyordum müteveffayı bütün âferine.
Sormayın derdimi, bitmez mi o taşlar, giderek,
Düştü artık bize göllerde pekâlâ yüzmek!
Yakamozlar saçarak her tarafından fenerim,
Çifte sandal, yüzüyorduk; o yüzer, ben yüzerim.
Çok mu yüzdük, bilemem, toprağı bulduk neyse;
Fenerim başladı etrafımı tektük hisse.
Vâkıa ben de yoruldu, o fakat pek yorgun...
Bakıyordum daha mahmurluğu üstünde onun.*

Mehmet Âkif ERSOY / Safahat

Mehmet Âkif Ersoy şiirinin başlıca özellikleri nelerdir?

Mehmet Âkif ERSOY (1873-1936) toplum hayatını anlatmak, mahalli bir edebiyat yapmak sanatının en önemli özelliğidir. Kuvvetli gözlemleriyle, hayat sahnelerini, olayları, konuşmaları bütün özellikleri ve canlılıklarıyla eserlerine yansıttı. İslami duyarlılığıyla millî kaygılarını birleştirdi.

“Kimi insan otların kimi insan balıkların çeşidini bilir/ben ayrılıkları kimi insan ezbere sayar yıldızların adını/ben hasretlerin” diyen Nazım Hikmet’in Şeyh Bedrettin Destanı (1931) şiirinde bir dönüm noktası olur. Bu şairin epik şiirle birlikte kendi toprağının kültüründen geniş ölçüde yararlanmaya başladığı bir dönemdir. Kuvayı

Millîye Destanı ve Memleketimden İnsan Manzaraları gibi eserlerinde hayata, topluma daha geniş ve gerçekçi bir açıdan bakar.

VAPUR

*Yürek değil be, çarıkmiş bu, manda gönünden
Teper ha teper
Parçalanmaz
Teper taşlı yolları
Bir vapur geçer Varna önünden,
Uy Karadeniz'in gümüş telleri,
Bir vapur geçer Boğaz'a doğru,
Nazım usulcacık okşar vapuru
Yânar elleri.*

Nazım HİKMET / Son Şiirler

Şiirlerinde insanın evrendeki yerini araştıran, madde ve ruh problemlerini, iç âlemin gizli duygu ve tutkuların, dile getiren Necip Fazıl Kısakürek oturmuş bir dil ve sağlam bir teknikle yazdı. Kısakürek, şiirselliği içerikte aradı. Halk şiirinin incelikleriyle Fransız şiirinin yetkinliğini birleştirdi. İçe dönük, maneviyatçı, bireysel bir şiirin başarılı örneklerini verdi:

KALDIRIMLAR

*Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında;
Yürüyorum, arkama bakmadan yürüyorum.
Yolumun karanlığa saplanan noktasında,
Sanki beni bekleyen bir hayal görüyorum.*

*Kara gökler kül rengi bulutlarla kapanık;
Yukarlardan damları kolluyor yıldırımlar.
İn cin uykada, yalnız iki yoldaş uyanık;
Biri benim, biri de serseri kaldırımlar.*

*İçimde damla damla bir korku birikiyor;
Sanıyorum, her sokak başını kesmiş devler.
Üstüme camlarını, hep simsiyah, dikeyor,
Gözüne mil çekilmiş bir âmâ gibi evler.*

*Kaldırımlar, çilekeş yalnızların annesi;
Kaldırımlar, içimde yaşamış bir insandır.
Kaldırımlar, duyulur, ses kesilince sesi;
Kaldırımlar, içimde kıvrılan bir lisandır.*

*Bana düşmez can vermek, yumuşak bir kucakta
Ben bu kaldırımların emzirdiği çocuğum!
Aman, sabah olmasın, bu karanlık sokakta;
Bu karanlık sokakta bitmesin yolculuğum!*

*Ben gideyim yol gitsin, ben gideyim yol gitsin
İki yanımdan aksın, seller gibi fenerler.
Tak, tak, ayak sesimi aç köpekler işitsin;
Yolumun zafer tâkı, gölgeden taş kemerler.*

*Ne sabahı göreyim, ne sabaha görüneyim
Gündüzleri size kalsın, verin karanlıkları!
Islak bir yorgan gibi sımsıkı bürüneyim;
Örtün, üstüme örtün, serin karanlıkları
Uzanıverse gövdem, taşlara boydan boya;
Alsa buz gibi taşlar, alınımdan bu ateşi.
Dalıp, sokaklar kadar esrarlı bir uykuya,
Ölse, kaldırımların kara sevdalı eşi...*

Necip Fazıl KISAKÜREK / Bütün Şiirleri

Türk şiirinin 1940'lı yıllardaki özellikleri ve diğer önemli şairleri kimlerdir?

Kuruluştan 1940'lı yıllara kadar Beş Hececiler ve Yedi Meşaleciler'in Anadolu romantizmi, Ahmet Haşim ve Yahya Kemal'in saf şiir arayışları benliği tabulaştıran Necip Fazıl Kısakürek ve toplumsal gerçekliği lirizmde eriterek özgün imgeler yaratan Nazım Hikmet deneyimleri yaşayan Cumhuriyet dönemi şiiri bundan sonra yeni arayışlara girer (ÖZCAN: 2006)

Toplumcu şiir, Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin önemli bir damarıdır. Başlangıçta Atatürk ilkelerinden bir hayli etkilenen bu şiir anlayışı, modern şiirimize büyük bir açılım kazandırır. (KORKMAZ/ÖZCAN: 2004)

1940'lı yıllarda şiir etkinliği içinde olan bir başka kesim de "Kırk Kuşağı"dır. "1940 Toplumcu Gerçekçi Kuşağı" olarak da adlandırılan bu kuşak Hasan İzzettin Dinamo, Rifat Ilgaz, Cahit Irgat, M. Niyazi Akıncıoğlu, A. Kadir, Fethi Giray, Mehmed Kemal, Enver Gökçe, Ömer Faruk Toprak, Attila İlhan, Arif Damar, Ahmet Arif ve Şükran Kurdakul gibi şairlerden oluşur. (SAZYEK: 2006)

ANLAMA YORUMLAMA

1. “Bir Başka Tepeden” adlı şiirde anlatılan nedir?
2. Şiirin son dizesindeki “sende” sözünün üç kez tekrarlanması okuyucuda nasıl bir etki yaratmaktadır?
3. Ercüment Behzat Lav’ın şiirinde sihirli değnekten beklenenler nelerdir?
4. “Sihirli Değnek” adlı şiir size neler düşündürüyor?
5. “Seyfi Baba” adlı manzumeyi içerik yönünden “Sihirli Değnek” adlı şiirle karşılaştırınız.
6. Nazım Hikmet’in “Vapur” adlı şiirinin temasını yazınız.
7. Necip Fazıl Kısakürek’in “Kaldırımlar” şiirinde anlatılanları kendi cümlelerinizle yazınız

3. MİLLÎ EDEBİYAT ZEVK VE ANLAYIŞINI SÜRDÜREN ŞİİR

HAZIRLIK

Çoban Çeşmesi şiiri edebiyatımızda Anadolu'ya açılan ilk şiirlerdendir. Anadolu'yu anlatan toplumcu şairlerin eserleriyle Çoban Çeşmesi şiirini karşılaştırınız.

ÇOBAN ÇEŞMESİ

*Derinden derine ırmaklar ağlar,
Uzaktan uzağa çoban çeşmesi.
Ey suyun sesinden anlayan bağlar,
Ne söyler şu dağa çoban çeşmesi*

*“Gönlünü Şirin'in aşkı sarınca
Yol almış hayatın ufuklarınca
O hızla dağları Ferhat yarınca,
Başlamış akmaya çoban çeşmesi...”*

*O zaman başından aşkındı derdi,
Mermeri oyardı, taşı delerdi.
Kaç yanık yolcuya soğuk su verdi,
Değdi kaç dudağa çoban çeşmesi!*

*Vefasız Aslı'ya yol gösteren bu
Kerem'in sazına cevap veren bu,
Kuruyan gözlere yaş gönderen bu...
Sızmadı toprağa çoban çeşmesi.*

*Leyla gelin oldu, Mecnun mezarda
Bir susuz yolcu yok şimdi dağlarda.
Ateşten kızaran bir gül arar da
Gezer dağdan dağa çoban çeşmesi.*

*Ne şair yaş döker, ne âşık ağlar,
Tarihe karıştı eski sevdalar:
Beyhude seslenir, beyhude çağlar.
Bir sola, bir sağa çoban çeşmesi...*

FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL / Han Duvarları

BİNGÖL ÇOBANLARI

(...)
 Daha deniz görmemiş bir çoban çocuğuyum,
 Bu dağların eskiden âşinasıdır soyum.
 Bekçileri gibiyiz ebenced buraların
 Bu tenha derelerin, bu vahşi kayaların
 Görmediği gün yoktur sürü peşinde bizi,
 Her gün aynı pınardan doldurup testimizi
 Kırlara açılırız çingiraklarımızla.
 Okuma yok, yazma yok, bilmeyiz eski, yeni,
 Kuzular bize söyler yılların geçtiğini,
 Arzu, başlarımızdan yıldızlar gibi yüksek;
 Önümüzde bir sürü, yanımızda bir köpek,
 Doluşturup dururuz aynı daüssılayı,
 Her adım uyandırır acı bir hatırayı.
 Anam bir yaz gecesi doğurmuş beni burda,
 Bu çamlıkta söylemiş son sözlerini babam;
 Şu karşiki bayırda verdim kuzuyu kurda,
 “Suna”nın başka köye gelin gittiği akşam.

KEMALETTİN KAMU / Bingöl Çobanları

Faruk Nafiz; Mehmet Emin Yurdakul’un memleket romantizminden ve Mehmet Akif’in millî, acılar dolusu kurtuluş şiirlerinden sonra Anadolu’ya var gücüyle açılan ilk şairimizdir:

*İçinden tanırım ben o elleri
 Onlar ki zahirde viran olurlar.
 Ardıçlı dağları çamlı belleri
 Aşanlar, seyrine hayran olurlar.*

Çamlı beller, yaşlı yollar, ağır giden kervanlar, garip çizgilerle dolu han duvarları, ardıçlı dağlar, çoban çeşmeleri, memleketimiz gibi inleyen kağnılar, bakır derili, kızıl saçlı köylü kızları, efeler, sarı Fatmalar, tükenmez yollarda sabırlı arabacılar, sevgili için canına kıyan Aliler... hep ilk önce onun şiirinde görülen yeni temalar ve kavramlardır. Daha sonra Ahmet Kutsi Tecer, Ahmet Muhip Dıranas, Arif Nihat Asya, Necati Cumalı, Cahit Külebi, Yavuz Bülent Bakiler ve daha birçokları açılmış olan bu çığırda başka türlü güzel şiirler yazacaklardır.

Hecenin beş şairinden Faruk Nafiz Çamlıbel, Anadolu edebiyatın en tanınmış şairidir. Şair Anadolu’nun acısına yerinde ve kuvvetli çizgilerle dokunarak halkımızın incelik ve üstünlüklerini gösteren bir edebiyat oluşturmuştur. Faruk Nafiz’in

Anadolu'yu anlattığı şiirlerinde dört yüz yıl önceki saz şairi Karacaoğlan'ın şiirlerinin çıkış noktası olan ve yurt güzelliklerine ait yerli çizgiler bulunur. Şiirlerindeki uyumu ölçü ve uyakla sağlamıştır. İmgelere, yazımsal sanatlara, özentiyeye ve aşırı abartmalara başvurmadan çizdiği görünüm, içten duygular ve kolay anlaşılır olan dil ve söyleyiştir. Gücünü lirizmden ve toplum çoğunluğunun beğenisinden almaktadır.

Yukarıda okuduğumuz en güzel şiirlerinden olan Çoban Çeşmesi'nde Anadolu'nun kendi yazgısına bırakılmışlığını betimlerken, halk şiirinin duygu ve deyişlerinden de esinlenmiştir.

Millî Edebiyat Akımının etkisiyle şiirlerini çoklukla hece ölçüsü dizileri ve içten bir söyleyişle yazan Kemalettin Kamu, Bingöl Çobanları'nda yaşamından ve içli duygularından görüntüler vermiştir. Şiirde her şey, çoban çocuğuna hayatıyla ilgili bir ayrıntıyı hatırlatır.

Ahmet Kutsi Tecer'in de yolu Anadolu kaynağına ulaşma yoludur. Bunu şu dizelerini yineleyerek vurgular bir şiirinde:

Orda bir köy var uzakta;

O köy bizim köyümüzdür...

Çoğu aydınların katıldığı, Cumhuriyetle gelen, ulusal kültüre ve yurt sevgisiyle ülke yararlarına eğilme ortamı Ahmet Kutsi Tecer'i folklor araştırmalarına götürür. "Orda bir köy var uzakta" köy ve toprakla, o çevrenin insanına, kültür yaşamına değin görümlerin uyandırdığı duyguları dile getiriliyor.

Halkın birlik, beraberlik anlayışına sanatla halk arasındaki ilişkiden yaklaşan Tecer, aynı duygunun coşkusu bireysel olarak da bölüşür:

HALAY ÇEKEN KIZLAR

Çekin halay, çalsın durmadan sazlar,

Çekin ağır ağır, halay düzölsün.

Süzölsün oyunlar, süzölsün nazla,

İnce beller, mahmûr gözler süzölsün.

Tutun kızlar tutun birleşsin eller,

Çalın sazlar çalın; kırılın teller,

Dönün kızlar dönün, kıvrılın beller,

Siyah uzun, saçlar tel tel çözülsün.

Kayan yıldız gibi geceki izden,

Bakışlar saçılın kirpiğinizden

Etekler içinde nâz eden dizden

Üzölsün bu deli gönlüm,üzölsün...

Ahmet Kutsi TECER / Şiirler

1923-1940 yıllarında kişiliğini bulan şairlerin önemli bir bölümü eserlerinde yurdu sevmeye, tanıtma ve kalkınmaya yönelik “memleketçi” bir çaba içindedirler.

Ahmet Kutsi Tecer’in şiir ve oyunlarında somutlaşan bu çizgi daha çok halk şiirinin biçimsel özelliklerini benimseyen Kemalettin Kamu, Behçet Kemal Çağlar, Ömer Bedrettin Uşaklı, Necmettin Halil Onan, Zeki Ömer Defne, Şükufe Nihal, Halide Nusret Zorlutuna, Arif Nihat Asya gibi şairler de sürer.

Anadolucu şiir dışında günün sorunlarına değil, insan duygularının sonsuzluğuna yönelen şairler içinde en önemlilerinden birisi de Ahmet Muhip Dıranas’tır. Dıranas’ta şiirin özünü düşünle gerçek, geçmişle şimdi, alın yazısıyla istem, yaşamla ölüm arasındaki çatışma belirler:

KAR

*Kardır yağan üstümüze geceden
Yağmurla karanlık bir düşünceden,
Ormanın uğultusuyla birlikte
Ve dört nala dümdüz bir mavilikte
Kar yağıyor üstümüze inceden*

*Sesin nerde kaldı her günkü sesin?
Unutulmuş güzel şarkılar için.
Bir kar gecesinde uzak bir yoldan
Rüzgâr gibi ta eski Anadolu’dan,
Sesin nerde kaldı, kar içindesin.*

*Ne sabahtır bu mavilik ne akşam,
Uyandırmayın beni uyanamam,
Kaybolmuş sevdiklerimiz aşkına,
Allah aşkına, gök, deniz aşkına,
Yağsın üstümüze kar buram buram*

*Buğulandıkça yüzü her aynanın,
Beyaz dokusunda bu saf rüyanın
Göğe uzanır tek-ü تنها bir kamış,
Sırf unutmak için, unutmak ey kıış,
Büyük yalnızlığını dünyanın!*

Ahmet Muhip DIRANAS / Şiirler

Türk şiirinde toplumsal sorunlara eğilen şairler ise bakışlarını kendi özlerinden çok dış dünyaya, çevreye, köy ve şehir sorunlarına çevirmişlerdi. Bu şairlerin ortak yanı sanata toplumsal bir işlev yüklemeleri ve gerçekçiliği benimsemeleridir. Sanatçının haksızlıklar karşısında siyasal bir tavır alması gerektiğini düşünürler.

Konularını toplum sorunlarından alan, içli bir anlatımla yenik hayatların acılığını yansıtan toplumcu şairlerden biri de A. Kadir'dir:

VE ÇOCUKLAR

*Dayanmak onlara düştü
Onların hâline acımak bize.
Seninle daha çok konuşuruz,
Böyle birbirimizden uzak,
Böyle kendi kendimize.*

*Topraktan ekmek.
Pancardan şeker.
Tezgâhtan çulâki.*

*Ama gene insanların ekmeği yok.
Ama gene çocuklar kemik veremi.*

*O çocuklar,
Kırlar içinde,
Feshane yolundalar,
Üşümüş kuşlar gibi,*

*Boyunları ince ince
Gözleri beyaz beyaz,
Burunları ufak ufak*

*Çocuklar ormanda,
Çocuklar dağda, bayırda,
Çocuklar uykularında ahırda,
Çocuklar Süreyya Paşa fabrikasında
Çocuklar pamuk topluyorlar,
Sarı sarı ellerine bakarak,
Çukurova mintikasında,*

*Vé gene topraktan ekmek
Vé gene pancardan şeker
Vé gene tezgâhtan çulaki.*

*Ama gene insanların ekmeği yok.
Ama gene çocuklar kemik veremi*

A. KADİR / Mutlu Olmak Varken

Toplumcu şairler içinde yazdığı şiirlere alışılmışın ötesinde, coşkulu bir sesle yeni bir duyarlık getirenler içinde Ahmet Arif ilk sıralarda yer alır:

UYHAVAR

*Yangınlar,
Korku çığlıkları
Ve irin selleri, aç yırtıcılar,
Suyu zehir bıçaklar ortasındasın.
Bir cana, bir başa kalmışsın vay vay!
Pusatsız, duldası, üryan
Bir cana, bir de başa
Seher vakti leylim leylim
Cellat nişangâhlar aynasındasın.
Oy sevmişem ben seni.*

Ahmet ARİF / Hasretinden Prangalar Eskittim

Ahmet Arif'in şiiri halk türkülerinden, ağıtlardan beslenen şiirlerdir. Cemal Süreya, Ahmet Arif'in şiirini şöyle değerlendirir: "İmge onda sınırlı bir öge değil. Bir bakıma şiirin kendisi, bütünü. Özellikle imge konusunda yaptığı sıçrama onu bugünkü şiiri hazırlayanlardan biri yapmıştır."

ANLAMA YORUMLAMA

1. Çoban Çeşmesi şiirinde ön plana çıkan düşünce nedir?
2. "Bingöl Çobanları" şiiri ile "Çoban Çeşmesi" arasındaki benzerlikleri yazınız.
3. "Kar" şiiri ile "Bingöl Çobanları"ni birbirinden farklı yapan nedir?
4. "Ve Çocuklar" şiirinin temasını belirtiniz.

4. GARİP HAREKETİ

(1.YENİ)

1940-1954

HAZIRLIK

1940'larda edebiyatta yenilik konusu "Garip" hareketiyle gündeme gelmiştir.

Toplumcu şiire de tepki olan Garip hareketi üç şairin adına bağlanır: Orhan Veli Kanık, Oktay Rifat ve Melih Cevdet Anday...

"Garip" adlı kitaptaki şiirleri okuyunuz.

KİTABE-İ SENG-İ MEZAR

*Hiçbir şeyden çekmedi dünyada
Nasırdan çektiği kadar;
Hatta çirkin yaratıldığından bile
O kadar müteessir değildi;*

*Kundurası vurmadiği zamanlarda
Anmazdı ama Allah'ın adını,
Günahkâr da sayılmazdı.
Yazık oldu Süleyman Efendi'ye.*

Orhan Veli KANIK / Bütün Şiirleri

Orhan Veli'nin gerçekleştirmek istediği yenilikleri taşıyan *Kitabe-i Seng-i Mezar* adlı şiirin yayımlandığı günlerde uyandırdığı ilgiyi nasıl açıklıyorsunuz?

AÇIKLAMALAR

Orhan Veli'nin *Kitabe-i Seng-i Mezar* adlı şiirine ilgi duymamız onun Süleyman Efendi'de silik insanları, basit fakat sürekli dertleri içinde yaşatmak isteyen ilk deney olmasından kaynaklanmaktadır.

İlk şiirleri *Varlık* dergisinde yayımlanan (15 Eylül 1937) Orhan Veli okuduğunuz *Kitabe-i Sengi-i Mezar* şiiri ile büyük bir yankı uyandırır edebiyat dünyamızda.

"Garip Hareketi" nedir?

Orhan Veli (1914-1950), Oktay Rifat (1914-1988) ve Melih Cevdet Anday (1915-2003) 1930'lu yılların sonlarına doğru başlattıkları Garip Hareketi ile Cumhuriyet Döneminin ikinci edebî topluluğunu oluşturmuşlardır. Bu üç arkadaş gelenekçi şiir anlayışına karşı yazdıklarıyla yenilikçi şiirin egemenliğini ilan etmişlerdir.

Üç genç şairin ilk ürünleri vezinsiz kafiyesiz, günlük dile dayalı kısa şiirlerdir. Özellikle Nurullah Ataç, yazılarıyla bu yeni şiir akımını: “Orhan Veli çok daha ileriye bir adım attı. Şiirin kendi öz dili, bir vezni olmadığı gibi kendine öz konuları olmayacağını gösterdi, ahengin, musikin de şiirden kaldırılabilceğini anlattı.” diyerek savunur.

Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet Anday, Garip adında bir şiir kitabı yayınlamışlardır. Hem bu eserin ismi, hem de o yıllarda uyguladıkları şiir yöntemi nedeniyle kendilerine Garipçiler denilmiştir. Ortak kitapları Garip’i: “Bu kitap sizi alışılmış şeylerden şüpheye davet edecektir” diyerek yayımlarlar.

Garipçiler “yeni şiir” diye adlandırılan Cumhuriyet Dönemi 1930 sonrası şiirinin bir kolu olan Birinci Yeni şiirini kurdular.

Ahmet Hamdi Tanpınar’a göre “Bu üç şairin yaptığı iş özellikle edebiyatımızı şairane modalardan kurtarmak ve müzikaliteyi sarsmak olmuştur.

“Garip” şiirinin özellikleri nelerdir?

Yeni şiir alaycıdır. Şakaya ve nükteye çok yer verir. Sahte değerlerle, samimiyetsizlikle, felsefeyle, aşırı duyarlılıkla alay eder. Silik yaşamayı, büyük konulardan kaçmayı, küçük tasa ve sevinçleri şiirin başlıca temaları hâline getirir. Geçim sıkıntısını, günlük hayatı işler. Dünyanın güzelliklerine hayran ve şaşırılmış gözlerle bakmak, başını alıp gitmek, yalnızlık ve avarelik çoğu şiirlerin konusudur.

GÜN OLUR

*Gün olur, alır başımı giderim,
Denizden yeni çıkmış ağların
Kokusunda
Şu ada senin, bu ada benim,
Yêlkovan kuşlarının peşi sıra.*

Orhan Veli KANIK / Bütün Şiirleri

Orhan Veli Kanık, okuryazarları halka doğru götüren, okunup anlanan bir edebiyat istediğinin altını çizer. Böylece geniş yığınlar arasında yaşamakta olan insanlar girer şiire.

Garip şiirinde en çok görülen temalar şöyledir:

Yaşama sevinci: “Deli eder insanı bu dünya. / Bu gece, bu yıldızlar, bu koku / Bu tepeden tırnağa kadar. Çiçek açmış ağaç” (Vazgeçemediğim / Orhan Veli)

Çocukluğa dönüş: “Kargalar, sakın anneme söylemeyin / Bugün toplar atılırken evden kaçıp / Harbiye Nezaretine gideceğim / Söylemezseniz size macun alırım / Simit alırım, horoz şekeri alırım.” (Bayram / Orhan Veli)

İnsan sevgisi: “O gece gördüm, onun gözlerinde gördüm; / Gün ne güzel doğarmış meğer açık denizde! / Onun saçları öğretti bana dalgayı; / Çalkalandım durdum rüyalar içinde” (Deniz Kızı / Orhan Veli)

Aşk:”Benimde mi düşüncelerim olacaktı, / Ben de mi böyle uykusuz kalacaktım, / Sessiz, sedasız mı olacaktım böyle? / Çok sevdiğim salatayı bile / Aramaz mı olacaktım? / Ben böyle mi olacaktım?” (Sevdaya mı Tutuldum? / Orhan Veli)

İçi içine sığmayan, küçük şeylerde mutluluk arayan ve dünyanın ağacına, denizine, insanına sevdalı Orhan Veli başını alıp gitme, dünyayı kucaklamak arzusu taşır şiirlerinde: “Ne hoş şey güzel Tanrım ne hoş / Maviliklere sefer etmek / Bir sahilden çözülp gitmek / Düşünceler gibi başıboş.”

Orhan Veli’nin şiirinde hayatla ve dünya güzelliğiyle sıcak ilişkiler vardır: Dinle bakalım işitebilir misin / Türküsünü damların bacaların / Yahut da karıncaların buğday taşıdıkların / Yuvalarına... (Sabaha Kadar / Orhan Veli)

İstanbul sevgisi, denizi, balıkları, rüzgârı, görüntüleriyle şiirini doldurur Orhan Veli’nin: “İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı; / Önce hafiften bir rüzgâr esiyor; / Yavaş yavaş sallanıyor / Yapraklar ağaçlarda; / Uzaklarda, çok uzaklarda, / Sucuların hiç durmayan çingirakları; / İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı.” (İstanbul’u Dinliyorum / Orhan Veli)

Orhan Veli, kimi zaman da halk şiirinden yola çıkar:

Kır ata nal mı dayanır? / Dağlar uykudan uyanır / Yer gök kızıla boyanır. / Bu dağlardan geçmedinse, / Bu sulardan içmedinse / Yaşadım deme be ahbap...

“Garip” hareketinde ortalama insanın duyguları, düşünceleri, sokaktaki adamın davranışları çoğu kez abartılarak, bütün süslerden arınmış bir dille yansıtılır. Tıpkı Güzel Havalar adlı şiirde olduğu gibi:

GÜZEL HAVALAR

*Beni bu güzel havalar mahvetti,
Böyle havalarda istifa ettim
Evkaftaki memuriyetimden
Tütüne böyle havada alıştım.
Böyle havada âşık oldum
Eve ekmek ve tuz götürmeyi
Böyle havalarda unuttum,
Şiir yazma hastalığım,
Böyle havalarda nüksetti;
Beni bu güzel havalar mahvetti.*

Orhan Veli KANIK / Bütün Şiirleri

Garipçiler eski temalara taze bir ruh vermesini bilmiş, edebiyatımıza yaşamak sevinci gibi yeni duygular getirmişlerdir.

Şiirleri ölçüsüz, uyaksız; yalnız konu ve özde değil söyleyişte de şairanelikten uzak, açık ve yalın, yaşamı, duyguları alışılmışın dışında garipsenecek bir bakışla dile getiren şiirlerdir.

Garipçilerin şiirdeki ilkelerini şöyle özetleyebiliriz:

- Şiirsel söyleyişte konuşma dilinin doğallığından yararlanmak,
- Günlük hayatın, küçük adamın sorunların dile getirmek,
- Yaşama sevincini ve yaşama hakkını işlemek,
- Süslü, söz oyunlarına dayalı bir dil yerine yalın bir dili yeğlemek,
- Ölçü, uyak gibi biçimsel kalıpları kırmak ve gelenekten kopmak,
- Gülmecedan şaşırtmadan yararlanmak.

İlk şiirleri Varlık dergisinde yayımlanan Oktay Rifat (1914-1988) Garip çizgisindeki şiirleriyle ünlendi. Şiir dilinin sadeleşmesi, şairanelikten arındırılmasında öteki iki şair gibi kendisi kalmayı, kendi şiirini yazmaya büyük özen gösterdi. Önceleri lirik, sonraları toplumsal temaların ağır bastığı şiirler yazdı:

KUŞDİLİ

*Param olsa satar mıydım
Kahverengi elbisemi
Damalı gömleği giyerdim
Alaca mendili takardım
Kuşdili'nden geçerdim
Param olsa satar mıydım
Kahverengi elbisemi.*

Okay RİFAT / Bütün Şiirleri

Melih Cevdet Anday (1915-2003) Garip Döneminde “Ağz Mızıkası” şiirinde olduğu gibi içindeki duyarlığı dışa vurur:

AĞIZ MIZIKASI

*Dün gece yatmak üzere iken
Evin önünden biri geçti,
Ağz mızıkası çalarak...
Ve bana çocukluğumda
Akşam üzeri mangal yaktığımız
Bahçe kapısını hatırlattı
Emniyet sandığındaki evin...*

Melih Cevdet ANDAY / Bütün Şiirleri

Birinci Yeni Akımı'nın öncüleri arasında olan Orhan Veli Kanık, Oktay Rifat, Melih Cevdet Anday dışında şairleriyle bu akımın yaygınlaşmasını sağlayan şairler arasında Necati Cumalı, Bedri Rahmi Eyuboğlu, Nahit Ulvi Akgün, Muzaffer Tayyip Uslu, Rüştü Onur, Fethi Giray'ı sayabiliriz.

1

GALATA KÖPRÜSÜ

*Dikilir köprü üzerine,
Keyifle seyredirim hepinizi.
Kiminiz kürek çeker, sıya sıya;
Kiminiz midye çıkarır dubalardan;
Kiminiz dümen tutar mavnalarda;
Kiminiz çımacıdır halat başında;
Kiminiz kuştur, uçar, şairâne;
Kiminiz balıktır, pırıl pırıl;
Kiminiz vapur, kiminiz şamandıra;
Kiminiz bulut, havalarda;
Kiminiz çatanadır, kırdığı gibi bacayı,
Şıp diye geçer köprünün altından;
Kiminiz düdüktür öter;
Kiminiz dumandır, tüter;
Ama hepiniz, hepiniz....
Hepiniz geçim derdinde
Bir ben miyim keyif ehli, içinizde?
Bakmayın, gün olur ben de
Bir şiir söylerim belki sizlere dair;
Elime üç beş kuruş geçer;
Karnım doyar benim de.*

Orhan Veli KANIK / Bütün Şiirleri

2

EŞEKLİLER

*Akşam alacasında ya da erkenden
Kasketleri boz, mintanları yamalı,
Sağrıya doğru geride, sallanırken
Bir o yana bir bu yana ayakları.*

*Kıl heybelerde bazlama, tuz ve erik,
Ova düzünde sanki bir katar turna,
Öterken karatavuk, kokarken kekik,
Böğürtlenli yoldan inerler art arda,
Lastik pabuç, yırtık pantol, eşekliler,
Yayladaki köylerinden kasabaya
İnce bir toz şeridi düşer ovaya.*

*Büyümüş gözlerinde ne mut ne keder,
Bakar üstlerinden babaca gökyüzü
Durgun, öyle masmavi, giderken dizi.*

Oktay RİFAT / Bütün Şiirleri 3

3

KARACAOĞLAN'IN BİR ŞİİRİ ÜZERİNE ÇEŞİTLEMELER

*Atımla yola çıkıyoruz seherde
Sabah, büyük bir kuş uyanıyor,
Ağırlaşmış ay gibi susuyorum,
Yaşı bilinmeyen yağmur önümde,
Bin yıl ötedeki ufak çiçekler.
Dün gece, dün gece gördüm düşümde
Kömür gözlümden ayrı düşmüşüm
Sevdamin avucunu bastırıyorum geceye
Yağıyor dağlara kar benim için
Güz ağaçları ile karıştırıyorum sisleri
Beni yola bırakan ırmağa dönüp bakıyorum
Uzaklıkların sınıanmış bıçağı
Bir şey demek gelmiyor içimden
Kanımın buğdayını savuruyorum*

*Atımla, atımla yola çıktım seherde
Lâle sümbüller içinde hüma kuşları ötüyor,
Avcılar yolu tutmuşlar dağlara erken erken,
Dar sokaklardan geçiyorlar,
Sağlarına sollarına gümüüüüü hamayıl asmışlar
Al atlarının.*

Melih Cevdat ANDAY / Tanıdık Dünya

ANLAMA YORUMLAMA

1. Kitabe-i Seng-i Mezar adlı şiirdeki Süleyman Efendi nasıl birisidir?
2. Garip şiirinde en çok görülen temalar hangileridir? Örnek veriniz.
3. Orhan Veli “maviliklere sefer etmek” le neyi anlatmaktadır?
4. “İstanbul’u Dinliyorum” şiirinde İstanbul’un hangi özellikleriyle karşılaşırız?
5. Yukarıda okuduğunuz üç şiirde Garip hareketinin hangi özellikleri vardır?

5. GARİP DIŞINDA YENİLİĞİ SÜRDÜREN ŞİİR

HAZIRLIK

Garip akımı dışında yeniliğini sürdüren şairler içinde Fazıl Hüsnü Dağlarca, Behçet Necatigil, Cahit Külebi, Attila İlhan, Ahmet Oktay ve Hilmi Yavuz ilk aklımıza gelen adlardır.

Bu dönemde adı geçen diğer şairleri de araştırınız.

YALNIZCA

*Çiçeğim bu yaşamak değil
Tek tek
Ne geceler bir şeye benzer ne yollar böyle
Tek tek*

*Kuzular meler mi ıssızlıklarda
Kuş uçar mı
Kavaklar sallanır mı hiç
Tek tek*

*İşte görüyorsun doğar yavaşça
Büyür
Çoğalır yıldızlar
Tek tek*

*İşte görüyorsun kıyılarda
Başlar maviden
Kaplara mor dalgalar denizleri
Tek tek*

*Çiçeğim olmaz ki dağlar dağ
Sular su
Ölümler ölüm karanlıklarda
Tek tek*

Fazıl Hüsnü DAĞLARCA / Bütün Şiirleri

AÇIKLAMALAR

Şiir çalışmalarının büyük bir kısmını 1940-1960 yılları arasında sürdüren bazı şairler, saf bir şiiri amaçlamışlardır. Türk şiirinde 1940 sonrasında gelişen yenileşme hareketleri yalnız Garipçilerle ya da toplumsal gerçekçilerle sınırlanamaz. Çünkü bu dönemde Türk şiiri, bu iki hareketin bütünüyle dışında kalan şairlerin yeniliği geliştiren şiirleriyle çok farklı bir zenginlik kazanır.

Garip dışında yeniliği sürdüren bu şairlerden başlıcaları hangileridir?

1940'larda gelişen yeni şiirin başlıca temsilcileri arasında Fazıl Hüsni Dağlarca, Behçet Necatigil, Asaf Halet Çelebi, Cahit Külebi, İlhan Berk, Necati Cumalı, Hilmi Yavuz, Özdemir Asaf ve Ahmet Oktay'ı sayabiliriz.

“Yalnızca” adlı şiirini okuduğumuz Fazıl Hüsni Dağlarca (1914) günümüze ulaşan çizgisinde yeni ve tek kalabilen bir şairdir. Şiirinde mağara devri adamlarından modern çağın insanına kadar, kişiöğlunun iç ve dış dünyasını, yurt ve dünya insanını işledi. Kendine özgü hayaller, semboller hanesinden kuvvet aldı.

Cemal Süreya, Şapka Dolu Çiçekle adlı kitabında Fazıl Hüsni Dağlarca'yı “Ne Fazıl Hüsni başka türlü yazabilir, ne de başkası Fazıl Hüsni Dağlarca gibi yazabilir.” diyerek değerlendirir. Fazıl Hüsni Dağlarca, 1930'larda başlayan şiir serüveninde herhangi bir akım ya da kuşak içinde görünmemiştir. Şiirle soluk alıp veren Fazıl Hüsni Dağlarca yetmiş aşkın kitabıyla Türk edebiyatının en üretken şairidir.

Kendilerine özgü bir şiire ulaşan bu şairlerin ortak özellikleri serbest şiire bağlanmalarıdır.

Titiz bir çalışmaya dayanan söyleyişle dikkati çekenlerden biri de Behçet Necatigil'dir. Klasik şiirimizin, şiir geleneğinin ustaca, özgünce özümlemişidir Behçet Necatigil'in şiiri. Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü adlı eserinde şiir serüvenini şöyle anlatır: “Ben mum alevinde pervane gibi hep aynı odakta yazdım şiirlerimi. Ev ve her günkü yaşamalar. Toplumun ve imkânlarımın bana bağışladığı dar dörtgende, gözlerimi her açtıkça karşımda büyük şehrin orta-fakir sınıf ev, aile ve çevrelerini buldum. Benim bugüne kadar vermek istediğim gerçekler, hiçbir zaman bu sınırların ötesinde olmadılar.”

Necatigil orta hâlli insanların sorunlarını daha çok dramatik ve trajik bir üslupla irdeliyor, orta yurttaş dediği küçük adam tipinin olumlu ve olumsuz boyutlarıyla tüm insani yönlerini, sevinç ve üzüntülerini, trajedilerini, çıkmazlarını, açmazlarını ve dramlarını veriyordu. (ÇETİN/ 1999:387)

NİLÜFER

*Ben oraya koymuştum, almışlar,
Arasına sıkışık saatlerin.
Çıkarır bakardım kimseler yokken;
Beni bana gösterecek aynamdı, almışlar.*

*Kışken ilkyaz, sularımda açardı;
Buzlu dağlar gerisine kaçırarak ne vardı?
Eski defterlerde sararmış yaprak.
Beni bana gösterecek anlamdı, almışlar.*

*Bir ışığı yanardı, yalnız gecelerde;
Akşam çiçekler uykuya yattı,
Sardı karşı kıyıları karanlık
Beni bana gösterecek lambamdı, almışlar*

Behçet NECATİGİL / Bütün Şiirleri

1940 sonrası Türk şiirinde halk şiirinden yola çıkarak yeni şiire varan Cahit Külebi (1917-1997) gününün akımlarına bağlanmadan kendi şiirini geliştirdi.

Halk şiirinde zengin imge dünyasından ve sade söyleyiş biçiminden yararlanan şair için Mehmet Kaplan şöyle der: “Bir ağaç gibi köke, toprağa bağlılık duygusunu hiçbir zaman kaybetmemiştir. Türk edebiyatında hiçbir şairde toprak ve insan bütünlüğü bu kadar derin, güzel ve kuvvetli bir şekilde hissedilmez. Külebi Anadolu’ya insanına, diline, sesine, türküsüne, kaderine, sevincine ve ızdırabına bir yaprağın ağaca bağlılığı gibi ince dallarla bağlıdır.

Cahit Külebi, bir Karacaoğlan rahatlığı ve temiz bir dil ile kendi türküsünü söyledi şiirlerinde. Onun şiir dünyası Anadolu coğrafyasındaki Türk insanının geçit resmi gibidir:

TOKAT ‘A DOĞRU

*Çamlıbel’den Tokat’a doğru
Tozlu yolların aktığı ırmak!
Ben seni çoktan unuttum,
Sen de unuttun mu, dön geri bak.*

*Atların kuyruğu düğümlü,
Bir yandan yağmur yağar, ıslak...
Bir yandan hamutlar şak şak eder,
Bir yandan tekerler döner, dön geri bak.*

*Orda, derenin içinde
İki üç çırılçıplak
Alçacık damı düşündükçe
Gözlerim yaşıyor, dön geri bak*

*Irmak gibi uzaklaşır
Bir türkü kadar uzak
Teker iki çizgi bırakır
Hamutlar şak şak eder dön geri bak*

Cahit KÜLEBİ / Bütün Şiirleri

1940'larda gelişen yeni şiir ağır bassa da geleneksel çizgi bütünüyle terkedilmiştir. Yahya Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Muhip Dıranas, Necip Fazıl Kısakürek gibi ustalar ölçülü, uyaklı şiiri sürdürüyorlardı.

Şiirlerinde aşk ve hüznün duyguları öne çıkan şairlerden İlhan Geçer, hece şiirlerinin duyarlılığını sürdürürken yeni şiirin biçim olanaklarını da kullandı. Şiirlerinde yalın bir dil ve kendisine özgü bir söyleyişe ulaştı:

USUL USUL

*Özlem rıhtımında gün akşam oldu
Sarıl küreklere gel usul usul
Güzelim leylâklar saçını yoldu
Dağıt hüznüleri gül usul usul*

*Odalar şenlensin ayak sesinle
Aynı saksılarda büyü benimle
Nazlı kuşlar gibi kon dallarıma
Sevda sepetime dol usul usul*

*Yağmur ol göklerden yağ ellerime
Ay ışığı gibi vur yollarıma
Nazlı kuşlar gibi kon dallarıma
Sevda sepetim dol usul usul*

*Katmer katmer açıl gönül bahçemde
Bir ipek çevre ol fakir bohçamda
Mecnun'um Leylâ'sın dertli bahçemde
Kapımı yeniden çal usul usul*

İlhan GEÇER / Yeşil Çağ

Şiir coğrafyasını Türk ve Batı şiiri özelliklerini kendinde birleştirerek oluşturan şairimiz de Hilmi Yavuz'dur (1936). Serbest tarzda kaleme aldığı şiirlerinde yalnızlık, hüznün, kaçış, ölüm tutkusu temalarını işler.

Şiirlerindeki imgeler, dili anlaşılmasız kılmaz. Aksine okuyucunun zihninde zengin çağrışımlar, tasarımlar oluşturarak şiiri çok boyutlu bir şekilde okunmasını sağlar. (DEMİR 2003:206)

Hilmi Yavuz, gelenekten modern şiirin serbestliğini kullanarak yararlanır.

Hilmi Yavuz, otantik Anadolu şiirindeki imge ustalığının çağdaş şiirde özünden hiçbir şey yitirmeden nasıl kullanabileceğinin başarılı örneklerini verir. (DOĞAN 2002:215)

YALNIZLIK BİR TARİHTİR

*Yalnızlık bir tarihtir ikimiz
Dururuz odalarda bir giysi gibi
En kalın soluklarla çekiyor ipi
Kimbilir kimlere kalmışlığımız.*

*Yalnızlık bir tarihtir sen misin
Bir geçmişi sürüp giden ak turna?
Ya benden önceydi ya da çok sonra
Bir halk türküsüne gül olan sesin*

*Yalnızlık bir tarihtir onlarda
Gök dediğin iki kuşun arası
Ey ilkyazlı gülüşlerin sonrası
Ansızın donuyor gül, bakışlarda*

Hilmi YAVUZ / Toplu Şiirler

Yukarıdaki şiirin teması nedir?

1

ENDÜLÜS'TE RAKS

*Zil, şal ve gül. Bu bahçede raksın bütün hızı...
Şevk akşamında Endülüs üç defa kırmızı...*

*Aşkın sihirli şarkısı yüzlerce dildedir
İspanya neşesiyle bu akşam bu zildedir.*

*Yelpaze çevrilir gibi birden dönüşleri
İşveyle devriliş, saçılış, örtünüşleri
Her rengi istemez gözümüz şimdi aldadır
İspanya dalga dalga bu akşam bu şaldadır*

*Alnında halka halkadır âşufte kâkülü,
Göğsünde yosma Gırnata'nın en güzel gülü...*

*Altın kadeh her elde, güneş her gönüldedir;
İspanya varlığıyla bu akşam bu güldedir.*

Yâhya Kemal BEYATLI / Kendi Gök Kubbemiz

2

BÜTÜN YAZ

*Ne güzel geçti bütün yaz,
Geceler küçük bahçede...
Sen zambaklar kadar beyaz
Vé ürkek bir düşüncede,
Sanki mehtaplı gecede,
Hülyan, eşiği aşılmaz
Bir saray olmuştu bize;
Hapsolmuş gibiydim bense,
Bir çözülmez bilmece.
Ne güzel geçti bütün yaz,
Geceler küçük bahçede.*

Ahmet Hamdi TANPINAR / Şiirler

DÖNME DOLAP

Nerden niçin mi geldim
 Bilmeden bir şey diyemem, ya siz?
 Hem hiç önemli değil!
 Geldim, yer açtılar, oturdum
 Girip çıkanlar vardı
 Zaten ben geldiğimde
 Başka şeyler de vardı, ekmek gibi su gibi.
 Gülüşler öpüşler ne bileyim hepsi.
 Doğrusu anlamadım bir düğün-dernek mi
 Sonra da kimileri düşünceli, durgundu
 Gidenler neye gitti doğrusu anlamadım
 Zaten ben geldiğimde

Bir lunapark mı bir konser bir gösteri
 Bilmem pek anlamadım önüm kalabalıktı
 Sıkıştığım yerde vakit çabuk geçti
 Bak dediler baktım pek birşey göremedim
 Hem her yer karanlıktı
 Zaten ben geldiğimde

Benim tek düşüncem büzüldüğüm köşede
 Nasıl çekip gideceğim kalk git dediklerinde
 Çünkü çıkmak sıkışık sıralardan mesele
 Kalkacaklar yol vermeğe bakacaklar arımdan
 Az mı söylendilerdi şuracığa ilişirken
 Zaten ben geldiğimde

Behçet NECATİGİL / Dar Çağ

ANLAMA YORUMLAMA

1. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın "Yalnızca" adlı şiirinde her dördlüğün sonunda tekrar edilen "Tek tek" ile anlatılmak istenen nedir?
2. Behçet Necatigil'in, "Nilüfer" adlı şiirinde şikâyet ettiği nedir?
3. Cahit Külebi "Tokat'a Doğru" şiirinde "dön geri bak" diyerek ne anlatmak istemektedir?
4. "Yalnızlık Bir Tarihtir" adlı şiirinde Hilmi Yavuz hangi şiir geleneğinden yararlanmıştı?
5. Yukarıda yer alan üç şiirin ortak özelliklerini belirtiniz.

6- İKİNCİ YENİ ŞİİRİ

1954-1960

HAZIRLIK

Behçet Necatigil, İkinci Yeni'yi şöyle anlatır: “İkinci Yeni, Garipçilerin aksine ilk dönem şiirlerinde de birbirlerinden çok farklı olan ve bir manifesto çevresinde toplanmamış şairlerin tek tek arayış ve sezgileriyle orada burada dağınık uçlar verdi, sonra benzerlikler dolayısıyla özellikleri belirtilmeye kurallara bağlanmaya başladı.

İkinci Yeni şiir akımını araştırınız.

İkinci Yeni tepkisel bir şiir miydi?

BÜYÜYEN GİDEN HÜZÜNE GAZEL

*Bir güzel aşk yılının ortasında
Bir kestane ekerim büyür gider*

*Orta Çağ'dan bir deniz haritasında
Bir iki harf bulurum büyür gider*

*Sen bir aklık gibisin sırasında
Boynun ve dediklerin büyür gider*

*Biliyorum ikimiz arasında
Bir deste gül mü ne var büyür gider*

*Ölür sonsuz çinisi bir soylunun
Bize bir mavi kalır büyür gider*

*Ve içilir bir devin sofrasında
Ara yerde bir hüzün büyür gider.*

TURGUT UYAR / Divan

Turgut Uyar'ın yukarıdaki şiirini söylemiş ve anlam açısından ne gibi yenilikler taşıdığını düşünerek okuyunuz.

AÇIKLAMALAR

1960 öncesinde İkinci Yeni şiir hareketi Garip'e tepki olarak doğmuştur. İlhan Berk, Cemal Süreya, Edip Cansever, Turgut Uyar, Sezai Karakoç, Ece Ayhan, Ülkü Tamer akımın belli başlı şairleridir. Oktay Rifat da Perçemli Sokak'ı çıkararak yeni arayışa katılır:

Bulutların çıkınında

Mis kokulu güvercinleri gökyüzünün

Çıldırırlar insan gözlü kedileri

Ay doğar kuyulara yalın ayak

Telgraf tellerinde gemi leşleri.

İkinci Yeni, Garip'in tam tersi bir noktadan yola çıkar, söyleyişteki rahatlığın yerine şiir dilini zorlamayı, anlaşılabilirlik yerine anlamca kapalılığı somuta karşılık soyutlamayı getirip halk şiirine sırt çevirir. İkinci Yeniciler için önce biçim gelir. Cemal Süreya "Biçimi önemsiyoruz, bunu da gerekli görüyoruz." der.

İkinci Yeni, Garipçiler'in tersine birbirinden çok farklı olan şairlerin tek tek arayış ve sezgileriyle dağınık uçlar vermiş bir şiir akımıdır.

Mehmet H. Doğan, bu şiirin doğuşunu Garip şiirinin zamanla yozlaşmış olmasına bağlar.

İkinci Yeni şiirinde en çok hangi temalar öne çıkar?

Boşluk duygusu, sıkıntı, yalnızlık, yabancılık, yenilmişlik, içe kapanma, bunalım, bezginlik, şüphe, tikslenme İkinci Yeni şiirinde en çok öne çıkan temalardır. İkinci Yeni, kapalı, sezdirmeli üslubu ile halktan, folklordan, türkülerden, tabiat güzelliklerinden uzak bir şiirdir.

Bu edebî hareket, İkinci Dünya Savaşı'nın getirdiği toplumsal yoksulluk ve tek parti yönetiminin dayatmacı politikaları sonucunda bunalan aydının kendisini ifade ediş tarzına uygundur. İkinci Yeni şairleri kapalı ve kilitli bir dili tercih ederler. Kendi içlerine kapanarak bir dil dünyası kurarlar. Metinler arası ilişkilerle şiirin anlam ve anlatım olanakları çoğaltılır. Bu yoğun şiir dilini çözmek için kültürlü, donanımlı okur kitlesi gerekir.

Doğan Hızlan'a göre İkinci Yeni şiirimizde bir yenilenme hareketi olarak önemlidir.

İkinci Yeni şiirinin genel özelliklerini şu başlıklar altında toplayabiliriz:

- * İmgeci bir şiidir.
- * Günlük konuşma dili dışlanarak kurulu dilin yapısı bilinçli bir biçimde bozulmuştur.
- * Şiir diğer sanatlarla yakın ilişkiler içindedir.
- * Bilinçaltına yönelmiştir.
- * Dadaizm ve Sürrealizm akımları İkinci Yeni'ye kaynaklık ederler.
- * Bireyci bir şiir anlayışı hâkimdir.
- * Daha çok betimleyici metinlerden oluşur.
- * Nükte, şaşırtmaca ve tekerlemeden uzaklaşmıştır.

Asım Bezirci ise İkinci Yeni şiirini “imgeye kapıları sonunu kadar açarak, edebî sanatlarla özgürlük tanımak, sıradanlıktan ayrılmak, halk kültüründen uzaklaşmak, nükteden kaçmak, duyguya ve çağrışıma yaslanmak, olayı atmak, aydın azınlığa seslenmek” diye tanımlar.

TURGUT UYAR

(1927-1985)

Turgut Uyar gerek öz gerekse biçim bakımından sürekli değişen, halk şiirinden, divan şiirine geniş bir kültür birikimini değerlendirdi. Kendisi olabilen bir şiiri geliştirdi. Memet Fuat onun şiirini şöyle değerlendirir: “Turgut Uyar’ın soluklu, uzun dizeli, düz yazı görünümlü şiiri, din kitaplarını çağrıştıran havasıyla öyküsünü anlatışıyla, yücelik duygusu veren bir şiidir. İkinci Yeni akımı içinde imgelerle, kapalı söyleyişlerle anlamı, derinleştirmeye, yoğunlaştırmaya çalışan bir şair olarak yer aldı. Şiiri hep içerikte aradı. Toplumsal sorunlara yönelişi de, şiirinin bütünlüğü içinde hiç yadırganmayan bir görkemlilikte ürünler getirdi.”

SALİHAT-I NİSVANDAN SAFFET HANIMEFENDİ'YE

(...)

*hatırlarım bir akşam bir yokuşa durmuştum
iri atlarınız macardı dantelleriniz alman*

*bahriye nazırı Tevfik paşa mütarekeler filan
dünya nasıl çekilirdi ayaklarımın altından*

*annemin sonsuz giysileri bir telaşı bileyen tramvay
ben ne güzel çocuktum yalnızlıkların ardından*

*yeniköyde bir yalı fatihte evler ayışıklı bir zaman
rüştü paşaydı adı yıldız'da ve dömeke'de kahraman*

*herkes ne zaman ölür elbet gülünün solduğu akşam
aldım anlayamadım öldüm anlayamadım almadığım akşam
daha önce hiç ölmedim temmuzum ve incilerimle
göksuyu ışıklarla teşrif ettiğimiz akşam*

*ne zaman gülüm solar ne zaman deniz ne zaman akşam
ne zaman gemilerdi ne zamandı paşa kocam*

*artık başucum dinlendirir bir şamdanın süsünü
söyle ey göksu akşamı hafız burhan ölüm ne zaman*

*mevlütler okunur dalgalar kalır bir geminin ardından
öldüm ben saffet hanımefendi salihat-ı nisvandan*

TURGUT UYAR / Divan

CEMAL SÜREYA

(1931-1990)

İlk şiirlerinde biçim kaygısı ağır basar. Eski şiirle bağını sesten çok imge yoluyla kurar ve çağrışımlardan yararlanır. Şiiri ince buluşların, duygulanımların, yaşanan gerçekliğin kendine özgü bir söyleyişin toplamıdır:

FOTOĞRAF

*Durakta üç kişi
Adam kadın ve çocuk*

*Adamın elleri ceplerinde
Kadın çocuğun elini tutmuş*

*Adam hüzünlü
Hüzünlü şarkılar gibi hüzünlü*

*Kadın güzel
Güzel anılar gibi güzel*

*Çocuk
Güzel anılar gibi hüzünlü
Hüzünlü şarkılar gibi güzel*

CEMAL SÜREYA / Uçurumda Açan

EDİP CANSEVER

(1928-1986)

Anlatılmayan, anlatılmadan kalan şeyleri bulup çıkarmaya çalıştı şiirinde. Soluklu, uzun şiirlere eğilim duydu. Çağdaş insanın yabancılaşmasını düşünce yanı ağır basan bir anlayışla işledi Divan şiirinden etkiler taşıyan şiirini resim sanatıyla özdeşleştirerek zenginleştirdi. Yaşama tedirginliğinin getirdiği bilinçaltı birikimlerini başarıyla ifade etti. Uzun soluklu şiir serüveninde insanın sıkıntılarını, bunalımlarını gelecekte duyduğu endişeleri büyük bir incelikle dile getirdiği şiirlerinde mitolojiye de yer verdi. En çok da insanın yalnızlığını anlattı şiirlerinde:

KUŞATMA

*Bir gün akıp gitmeye her yerim
Suyundan içmeyle alışık.*

*Gitmek! yazmışım defterime çoktan
Rihtımlar, güz halatları, daha bir sürü şey
Şuramda darmadağınık.*

*Vişneler, atlar, yıldızlar
Yıldızlar, sık ağaçlar, kasaba lokantaları
Yıllarca duran sözler, yenisi konuşulmadık.*

*Oteller, oteller, o bakımsız suçluluğum benim
Geçmem kapınızdan bile artık.*

*Doğasın, bir sen beklersin beni, bilirim
Sesimi, düşlerimi, kırık parmaklarımı
Var başka neyimse onları artık.*

*Doğasın sen, doğasın yarat beni yeniden
Ey yalnızlığımı kuşatan yalnızlık.*

EDİP CANSEVER / Bütün Şiirleri

ECE AYHAN

(1931-2002)

İkinci Yeni şiirinde dilin aşırı uçlarında dolaşan kendine özgü yeni bir dil kurmaya çalışan şair Ece Ayhan'dır. Şiiri okuyucuyu şaşkırtma ve sarsma anlayışı üzerine kuruludur. Asım Bezirci, Ece Ayhan'ı İkinci Yeni'nin en özgün şairi olarak görür. Sürrealist teknikleri şiire en ciddi biçimde uygulayan şairdir.

KANTO AĞACI

Sen karanlığa giderayak bir kanto ağacı çizmiştin yusuflardan önce
Gelip kanto ağacını kesmişler kantolarını delik deşik etmişler
Hadi seni yine pandomima sahnelerinde düşünelim ağlamadan kanto ağacı
Hadi sen de düşün bizi bakalım çocukları alkazarı ağlamadan kanto ağacı

ECE AYHAN / Yort Savul

SEZAI KARAKOÇ

(1933)

Sezai Karakoç, İkinci Yeni'ye has dil ve söylem özelliklerini kullanarak İslam dinini esas alan konulara yöneldi. Onun şiiri İslamın geleneksel metinlerinde görülen merkez çevre ilişkisinin üzerine kurulmuştur. İslam mitolojisini kucaklayan Sezai Karakoç şiirinin sağlam bir metafizik zemini vardır. O şiir dilindeki semboller aracılığıyla geleneği güne ve geleceğe taşır. Şiiri aşk, hürriyet ve yaşam olgularını anlatmaya çalışır!

ÇOCUKLUĞUMUZ

*Annemin bana öğrettiği ilk kelime
Allah, şahdamarımdan yakın bana benim içimde*

*Annem bana gülü şöyle öğretti
Gül, Onun, o sonsuz iyilik güneşinin teriydi*

*Annem gizli gizli ağlardı dilinde Yunus
Ağaçlar ağlardı, gök koyulaşır, güneş ve ay mahpus*

*Babamın uzun kış geceleri hazırladığı cenklerde
Binmiş gelirdi Ali bir kırata*

*Ali ve at, gelip kurtarırdı bizi darağacından
Asya'da, Afrika'da, geçmişte, gelecekte*

*Biz o atın tozuna kapanır ağlardık
Güneş kaçardı, ay düşerdi, yıldızlar büyürdü*

*Çocuklarla oynarken paylaşamazdık Ali rolünü
Ali, güneşin doğduğu yerden battığı yere kadar kahraman*

Ali olmaktan bir sedef her çocukta

*Babam lambanın ışığında okurdu
Kaleler kuşatırdık, bir mümin ölse ağlardık*

*Fetihlerde bayram yapardık
İslam bir sevinçti kaplardı içimizi*

*Peygamberin günümüzde küçük sahabileri biz çocuklardık
Bedir'i, Hayber'i, Mekke'yi özlerdik, sabaha kadar uyumazdık*

Mekke'nin derin kuyularından iniltisi gelirdi

*Kedilerin mangalın altında uyurdu
Biz küllenmiş ekmekler yerdik razı
İnanmış adamların övüncüyle
Sabırla beklerdik geceleri*

*Şimdi hiçbirinden eser yok
Gitti o geceler o cenk kitapları
Dağıldı kalelerin önündeki askerler
Çocukluk güzün dökülen yapraklar gibi*

Sezai KARAKOÇ / Bütün Şiirleri

İLHAN BERK

(1918)

Şiirimizin yenileşmeye her zaman açık şairi İlhan Berk 1940'ların başından günümüze her şiir akımının, her şiir hareketinin içinde yer almasına rağmen kendi çizgisini hep korudu: Kapalı, imgeci şiirden eski çağları, mitolojiye, tarihe bir dönüş, kent düşkünlüğü, anlamın yitişi, ormanlı duyarlılığını arama çabaları, minyatürlerde eski kitaplarda, izlerini bırakarak dolaşan bu şair oldu.

GÜNEYDE BİR ORMAN

*Bir buğday büyüyorsa şimdi Türkiye'de
Yeminle aşkla büyüyor
Yeminle lavanta çiçekleri, haşhaşlar, kekikler aşkla büyüyor
Koyunlar, keçiler, sığırlar
Mısır, pirinç
Aşkla büyüyor dünyada
Binlerce senedir nehirler dünyayı görmeye çıkarlar
Binlerce senedir böyle öğrendik dünyanın birçok yerlerinde akan
Irmakları, büyüyen bitkileri.
Bazı yosunlarla, bazı eğreltiotlarıyla bazı balıklarla konuştum,
Dünyayı görmeyen kalmamış.*

*Şimdi güneyde bir yonca büyüyorsa benim gibi
Daha iyi bir hayat için büyüyor
Gelincikler köklerimin yanı sıra onun için büyüyor.
Pamuklar daha beyaz açıyorlarsa
Sebep aynı.
Ben bütün ormanları düşünerek büyürüm,
Bütün ormanları düşünerek büyürler
Benim gibi bütün ormanlar Türkiye'de
Öyle bir vaktine eriştik ki dünyanın
Şimdi kimse kimseden daha az sevmiyor dünyayı,
Ben İngiltere'deki ormanlardan, nehirlerden, ovalardan daha az sevmiyorum yaşamayı,
Amerika'dakilerden daha az sevmiyorum.
Burada pamuklar, su içinde pirinçler, tütünler daha az sevmiyor
Şimdi sarmaşıklar şimdi asmalar, şimdi fasulyeler birbirlerine
daha sarılarak büyüyorlar
Şimdi stepler, dağlar yalnızlıklarını sevmiyorlar.*

Şimdi dünyada yalnızlığı kimse sevmiyor

Şimdi İran'da, şimdi Mısır'da, şimdi Sudan'da ormanlar niçin büyüdüklarini biliyorlar

Şimdi petrol damarları niçin aktıklarını biliyor

Şimdi her şey dünyada niçin yaşadığını biliyor

İlhan BERK/ Türkiye Şarkısı

İlhan Berk şairliği şöyle anlatır: “Şairlik bir çeşit dervişliktir. Yıllarca bir yer altı suyunu, yalnızlığını, unutmışluğunu, ezikliğini yaşayacaksınız: bunu hiç yaşamamış gibi de alçakgönüllülüğünü elden bırakmayacaksınız; yeryüzüne çıkma özlemini yitirmeden dayanacaksınız; sonra bir gün, gün ışığını gördüğünde asıl da bu zaman bir kıyıya çekilip bakmasını bileceksin”

Ülkü Tamer, ilk şiirinden son şiirine kadar çocuksu duyarlığı, dünyaya hayranlıkla, şaşkınlıkla bakışı ve şakacı çocuk yaklaşımını hiç yitirmedi.

ÜŞÜR ÖLÜM BİLE

*Bir ormanda tutup onu
Bağladılar ağaca
Yumdu sanki uyur gibi
Gözlerini usulca*

*Bir soğuk yel eser
Üşür ölüm bile
Anlatır akan kanı
Beyaz sesiyle*

*Diz çöktüler karşısına
Sonra ateş ettiler
Parçalanan yüreğine
Yuva kurdu mermiler*

*Bir soğuk yel eser
Üşür ölüm bile
Anlatır akan kanı
Beyaz sesiyle*

Ülkü TAMER / İçime Çektiğim Hava Değil Gökyüzüdür.

ANLAMA YORUMLAMA

1. “Büyüyen Giden Hüzüne Gazel” adlı şiirde geçen “deste gül” neyin simgesidir.
2. “Salihat-ı Nisvandan Saffet Hanımefendiye” şiirinde Turgut Uyar’ın gülünün solduğu akşam” ile anlatmak istediği nedir?
3. Cemal Süreya’nın “Fotoğraf” adlı şiirinin teması nedir?
4. Edip Cansever’in “Kuşatma” adlı şiirinde şairi bekleyen nedir?
5. Sezai Karakoç’un “Çocukluğumuz” adlı şiirinin dizeleri bizi nereye doğru bir yolculuğu çıkarır?
6. “Üşür Ölüm Bile” adlı şiirde anlatılan nedir?

7. İKİNCİ YENİ SONRASI TOPLUMCU ŞİİRİ (1960-1980)

HAZIRLIK

1960'tan sonra İkinci Yeni dışında dikkati çeken, yaptıkları şiir çevirileriyle de edebiyatımıza katkıda bulunanlar Türkçeye yeni ifade imkânları sağlamışlardır. Bunlar arasında Can Yücel, Talat Sait Halman, Osman Türkay, Hilmi Yavuz, Özdemir İnce, Refik Durbaş ve İsmet Özel'i sayabiliriz.

Sayıdığımız şairlerden birini seçerek şiirlerini okuyunuz.

DOKUMADA ÇALIŞAN KIZLAR

*Dokumada çalışan kızların
günleri naylon iplik, ucuz keten
emeğin, alınterinin ve aşkın
kanı damlar kirpiklerinden*

*Erimiş tırnaklarında al kına
tuzlu badem, eğlencelik
gençliği solmuş tül gelinlik
o çocuk yüzlü hanlarda*

*Çoğu hiç uyumuyor geceleri
çoğu yazlık sinemada, şarkılarda
güneş girmeyen bir romanda
bakışı aydınlık sevgili*

*Dokumada çalışan kızların
ben de karışsam aralarına
kuş olup konsam avuçlarına
dokusam onlarla kumaşını acının*

*Onlar ki yüreklerinden başka
öderler rüşvetini her şeyin
acılarından, umutlarından başka
aşkın, alınterinin ve emeğin*

Refik DURBAŞ / Toplu Şiirler

Okuduğumuz şiirin teması nedir?

AÇIKLAMALAR

Okuduğunuz “Dokumada Çalışan Kızlar” adlı şiirde başlığından da anlaşılacağı gibi dokuma tezgâhlarında çalışan kızların hayatları anlatılmaktadır. Şiirde emek ve alınteri ön plandadır. Zor koşullarda geçirilen, acı hayat sahnelerine yer verilmiştir.

Tarihsel gelişim açısından Türk edebiyatı 1960’tan sonra yeni bir döneme girer. 1960-1980 yıllarıyla sınırlanan bu dönemin özelliği çok seslilik ve çok boyutluluktur. 1960 yılından sonra İkinci Yeni şiiri kendi içinde biçimsel aşırılıklardan arınarak yeni imgelere, dize işçiliğine dayanan şiirci bir yapı kurmayı amaçlayan arayışlarla gelişimini sürdürdü. Bu yıllarda yeniden gündeme gelen toplumcu şiir geçilen bütün deneyleri özümseyerek yeni bir gelişim sürecine girdi.

1960 sonrasında yetişen ve İkinci Yeni Şiir Akımı etiketinde şiirler yazan gençlerin toplumcu şiire yönelişi de bu yıllardadır.

İsmet Özel ve Ataul Behramoğlu’nun şiirleri bu yoldaki önemli örneklerdendir.

1960 kuşağı şairlerinden İsmet Özel, İkinci Yeni deneylerinden yararlanarak, taze buluşları yoğun söyleyişleri ve mistik bir hava yaratma ustalığıyla dikkat çekti. İkinci Yeni şiirini en iyi özümlemiş, kendi sesini en çabuk bulan şairlerden biriydi. Yabancılık ve başkaldırı İsmet Özel şiirinin iki izleğini oluşturur. İsmet Özel, İkinci Yeni Şiir’den toplumcu şiire ve İslami dünya görüşüne bağlanırken kendisi olabilen usta işi bir şiir geliştirmiştir

KAN KALESİ

(...)

Elbet bir hinlik vardır seni sevişimde

Ey kanıma çakıllar karıştıran isyan

Saçlarıma bin küsur yalnızlığı takip girdiğim şehir

İnsan varlığımızdan tuhaf tohumlar bıraksam

Günü geçmiş bir gazete, toprak bir çanak

Bir daha gelmem belki diye bir not bırakır maşrapanın yanında

Şeytanlar da yürür benimle herhal ıslık çaldığım için

Bir şahan tüyelerini döker ardımsıra

Artık bırakılmaktan yapılma bir adam sayılıırım

Böğrümde kambur çocuklardan bir payanda

Gizemli bir dehliz gibi denizi dolaşıyorum

Sıkıca tutuyorum kendimi şehre karışmaktan alıkoymaya.

İsmet ÖZEL / Şiirler

Ataol Behramoğlu da yayımladığı kitaplarıyla kuşanın önde gelen şairlerinden oldu. Yazdıklarında yaşamın her anı, her görüntüsü şiire bütünüyle girdi.

BEN ÖLÜRSEM AKŞAMÜSTÜ ÖLÜRÜM

(...)

Ben ölürsem akşamüstü ölürüm

Alıp başımı gitmek isterim

Bir akşam bir kente girerim

Kayısı ağaçları arasından

Gidip denize bakarım

Bir tiyatro seyrederim

Ben ölürsem akşamüstü ölürüm

Uzaktan bir bulut geçer

Karanlık bu çocukluk bulutu

Gerçeküstücü bir ressam

Dünyayı değiştirmeye başlar

Kuş sesleri, haykırışlar

Denizin ve kırların

Rengi birbirine karışır

Sana bir şiir getiririm

Sözler rüyamdan fışkırır

Dünya bölümlere ayrılır

Birinde bir pazar sabahı

Ataol BEHRAMOĞLU / Toplu Şiirler

Dünyayı algılamayı şiirinin ekseni yapan Süreyya Berfe doğal yalın şiirin hep kendi kalmasını bilmiş şairlerindedir. Onun şiiri şiir olamayacağını sandığımız yalın malzemedен oluşur. Dünya ile şiir arasında bıçak sırtı bir dengenin kurulduğu bir şiir dünyası vardır. Süreyya Berfe'nin şiirleri güçlü bir ironi taşır.

SON ANLARIN ŞİİRİ

*Ben sevince yeryüzü arınır
Yüzüme vurur gölgesi
Yüreğim aşkla beslenen başaktır
Açılır
Soymak ister kabuğundan bedeni*

*Ben ağlayınca serçeler uçar
Dünya küçülür gözümde
Durur önümde bir hüznün serpintisi
Yayılr
Yıkmak ister acıdan kuleleri*

*Ben gidince öfkem ayaklanır
Dindiremez onu çocuklar bile
Köpürür taşar ama yalnız kalır
Morarır
Yalnızlığın verdiği sessizlikle*

Süreyya BERFE / Toplu Şiirleri

Örnek olarak verilen bu üç şiirde işlenen temalarla şiirlerin söyleyiş özelliklerinin farklılığı üzerine neler düşünüyorsunuz?

Bu dönem toplumcu şiirin sesinde, ritminde, ahenginde İkinci Yeni olarak bilinen şiirden farklılaşma gözlemlenir. Şiir dili ve söyleyişinde aşırılıklardan kaçınılarak uzak çağrışımlara yer verildi. Açık bir anlatıma yönelindi. Geleneksel söyleyişten yararlanmaya çalışıldı.

Toplumcu şairler kendilerini toplumun sesi, sözcüsü olarak gördüler. Şiir dünyasında toplumcu şiir yeniden değer kazandı.

Toplumcu şiirde öne çıkan temalar nelerdir?

Toplumcu şairler kendilerini toplumun sesi, sözcüsü olarak görürler. Şiir dünyasında toplumcu şiir yeniden değer kazandı. İkinci Yeni şiirinin fazlaca işlediği bunalım, yalnızlık ve sıkıntının yerini ümit, geleceğe inanç ve hayatın zorluklarına direnme isteği gibi temalar aldı...

1970-1980 yılları arasında şiirde slogan öne çıktı.

1950'den 1980'e uzanan dönemde Metin Elođlu Özdemir Asaf, Can Yücel, Gültan Akın, Hasan Hüseyin, Ahmet Oktay, Hilmi Yavuz, İlhan Demiraslan, Refik Durbaş, Cahit Zarifođlu, Metin Altıok, İsmet Özel, Süreyya Berfe, Ataol Behramoğlu gibi şairleri sayabiliriz.

ASLI

*Odamı tanyerine çevirir türkün
Genç bir ağaç gibi beklemesini bilir,
Kotarır usanmaz ilk yalımını günün
Ağırlığını ezen çözülen karanlıkta*

*Uğurlanan konuksun yaşanan günsün
İşte inatla direnensin bu yüzden
Gölgesi sınırları duvarları kovansın
Bağırın ağızsın sen ağlayan narsın*

*Sorma bana korkuları sarartan ölümleri
Kadınlar ve sevgiler için savaşımız
Ey toprağı sürenler ey demiri dövenler!*

*Kaynak sesini duymak tohumla yarışmaktır
Çünkü yüzün güzel çünkü sözlerin gerçek
Aslı'sı sen aydınlığı muştusu çağımızın*

Özdemir İNCE / Toplu Şiirler

ACI

*Usandım taş basması günler yaşamaktan
Yalnızlığımı büyütüyorum korkunç
Yani bağırmak sana sulardan*

*Her gün yeniden ölmek
elinden karanlık adamların
yalanla, ekmekle, silahla.*

*Üstümüze bakarken çağlar
her çocuk başı okşadığımız
suçlu bizmişiz gibi
büyüyor avucumuzda
Gözlerinde bile
deniz dibi gözlerinde ölümler
askerler ve gemiciler hâlinde*

*İhtiyar yüreği toprağın
bağdayı, elma'sı
korkuda
Suskanluğum, utancım büyük
sıkıntım kara
Gel dağıt mavini
kör kuyular uykuma.*

Ahmet OKTAY / Toplu Şiirler

YENİDEN

*Karanlık bastı mı gelirsin
Penceremin dibinde durursun
Oyuncaklar kabartma harfler gibi
Elle tutulur gibi garipliğin*

*Elişi kâğıtlarından çiçekler yaparsın
Yeni şekiller görülmedik renkler ışıklar yaparsın
Dünya güzelse daha güzel olur
Bir şarkı sıcak sıcak yayılır ansızın
Uzanır ellerin gözlerimi örter
Bütün düzenim bozulur.*

*Karanlık bastı mı seninle gelir
Nasıl döner durur ortalarda
Çağrışımlardan kopmuş bir sürü
Tedirgin kuşlar gibi kelime*

*Elinde aynaların bin bir yanlısı
Ne yandan baksan ölüm
Kurtul dersin kurtul kendinden
Unut yitiklerini
Seni yargılayacak kim*

*Karanlık bastı mı gelirsin
Penceremin dibinde durursun
Oyuncaklar kabartma harfler gibi
Elle tutulur gibi garipliğin*

Gülten AKIN / Toplu Şiirler

ANLAMA YORUMLAMA

1. “Dokumada Çalışan Kızlar” adlı şiirin toplumcu bir şiir olduğunu gösteren birkaç dize gösteriniz.
2. “Kan Kalesi” adlı şiirin temasını yazınız.
3. “Ben Ölürsen Akşamüstü Ölürüm” adlı şiirin bütününe yayılan ana düşünce nedir?
4. “Ben sevince yeryüzü arınır.” dizesinde en anlatılmaktadır.
5. “Aslı”, “Acı” ve “Yeniden” adlı şiirlerin ortak noktası nelerdir?

8. 1980 SONRASI ŞİİR

HAZIRLIK

1980’li yıllardan başlayarak teknoloji elektronik iletişim araçları kültürü Türk şiirini şekillendiren öğelerin başında yer aldığını biliyoruz. Eski ve yeni iletişim araçlarının bir arada kullanılmasıyla Türk şiiri popülerleşerek kitle kültürü içinde yerini aldı. Günümüzde şiir, artık sözlü ve yazılı kültür ortamından çok, görsel işitsel kültür ortamında tüketilmeye başlandı. Konu açısından ise şehrli kimliğin öne çıkarıldığını görüyoruz.

Sözünü ettiğimiz düşünceleri açıklayan şiir örneklerini inceleyiniz.

ÜZGÜN PARKLAR İÇİN ŞİİR
(Sabah için şarkı)

*kaç su yılı bir unutulmaya aktı
parkları sürdüren esmer fisiltı
gövden renklerin eridiği o bahçe
senin evin yağmura yakın olsun*

*her çocuğun boynu gibi unutulmuş
boynun, parkların konuşkan karanlığı
ve omuzlarınmış, serin, çil uğultusuymuş
bir anıyı öperken ipeğin tadı*

*saçlarına kazandığın yeni öğrenci
aşkların birbirine bıraktığı iyimser
parklarda öğrenilir ateşin esmer fiziği*

*sabahsın, rüzgarın ince örtüsü
senin gümüş bir kalbin olmalı
üzgün parkların kalbini süsleyen sensin
aşkımlı dalgın çocuklar gibi seversin
parkları da... kendini göze aldığın için!*

Haydar ERGÜLEN / Sokak Prensesi

AÇIKLAMALAR

1980 sonrası şiirinin en önde gelen adlarından biri olan Haydar Ergülen’in “Üzgün Parklar İçin Şiir”ini okudunuz.

Şair yumuşak, duyarlı sözcüklerle ördüğü şiirinde bize parkların, aşkların yalnızlığın hüznünlü hikâyelerini anlatıyor.

Metin Celâl’e göre Haydar Ergülen’in şiiri söylenen bir şiirdir. Bütün yazdığı şiirler kendi uyumunu, yapısını da birlikte getirir. Haydar Ergülen, imgeci şiirin yanındadır.

1980 sonrasının şiirinde nasıl bir anlayış öne çıkmıştır?

Yalnızca şiirin öne çıkarıldığı, aslolan üründür anlayışının egemen olduğu bir dönemdir 1980 sonrası şiiri. Bu dönemde şiirle yeniden yüzleşilir. İnsani duyarlılık ve evrensel deneyimler şiirin gözde değerleri olur. Hasan Bülent Kahraman'a göre: "daha içe dönük, daha durağan, daha dinlendirilmiş bir edebiyat anlayışıdır öne çıkan" Bu dönem şiiri bir iç hesaplaşmayı da birlikte getirir. İmgenin içeriği daha saydam hale gelir. Çeviri bu dönem şiirinin ana eksenini dil üzerine oturur ve her türlü deneyimin öne çıkarılır.

Bu dönem içinde çoğunlukla özyaşam öyküsünden kaynaklanan olaylarla anlatımcı bir şiir geliştiren şairlerden birisi de Şavkar Altınel (1953)'dir. İngiliz şiirinden yaptığı çevirilerle ve kendi şiirleriyle edebiyat dergilerinde görüldü. Şiirlerinde uzak ülkelere yapılan uçak yolculukları, hava akınları, II. Dünya Savaşı'nda acıklı tablolar, yabancı coğrafyalarda çekilmiş flu fotoğraflar yer alır:

HİÇBİR YERDE OLMAMAK

Odalara göz at,
hayatın çöpünü bırak arka kapının önüne
(Ben diyemezsin çünkü sen değilsin artık);
köz kalmadığına emin olmak için
bitmemiş şiirini yaktığın
şöminenin küllerini karıştır,
ışıkları söndür, perdeleri aç,
eşikte sonsuz sessizlikte
ciğerlerini kavuran soğuğu
içine çek bir an
ve gökteki tepsi gibi ayın
gümüşe çevirdiği buz tutmuş yoldan
aşağı yürü git sonra
soluğunun buharı yüzünden önünde
hemen kaybolarak

Şavkar ALTINEL / Gece Geçilen Şehirler

1980 kuşağı şairleri şiirlerinde en çok neyi kurgulamışlardır?

Bu şairler yazdıkları şiirlerde geleneksel birikimin önemine vurgu yapmışlardır. En eskisinden en yenisine kadar Türk şiirine katkıda bulunmuş şairlerin eserlerinin göz ardı edilmemesi gerektiğini savunmuşlardır. 1980'lerde birbiriyle kimi zaman örtüşen kimi zamansa farklı yerlerde duran Tuğrul Tanyol, Haydar Ergülen, Enver Ercan, Lâle Müldür, Osman Hakan A., İhsan Deniz, Oktay Taftalı, Ahmet Erhan, Metin Celâl, Necat Çavuş, Seyhan Erözçelik, Şavkar Altınel, Salih Bolat, Metin Cengiz, Roni Margulies, Ali Günvar, Adnan Özer, Hüseyin Atlansoy, Vural Bahadır Bayrıl, Arif Ay, Sunay Akın ve dönemin sonlarında küçük İskender, Birhan Keskin gibi isimler öne çıkanlardır. (ASİLTÜRK:2006)

Bu dönemin şairlerine yol gösteren sanatçılar içinde kimleri sayabiliriz?

Birbirinden farklı anlayışlardaki şairlerin yol göstericileri olarak Yahya Kemal Beyatlı, Ahmet Haşim, Behçet Necatigil, Hilmi Yavuz, Enis Batur gibi isimlerin yönlendirici etkileri vardır.

1980'ler şiiri İkinci Yeni'yi andıran bir şiirdir.

Seyhan Erözçelik (1962)'in şiirlerinde her şey bilerek konmuş bir buzlu camın ardından seyrediliyor duygusunu verir okuyuculara. Kırık dökük, sırcadan yapılmış bir dünyada kapılar sımsıkı kapatılır:

HEYEMOLA

*Dudağında siyah bir gül kıvrıldı,
çıtırdadı incecik, bir pencere
aralandı yüzünün tüylerinde,
yazık çizili balılar uçtu
Ağlamaya hazır gözlerine
son
hatıralar da söküldü, kırılğan
uğultuları içinde eylülün
Bir avuç tuz. Camla dolu sokaklar.
Gök, 'Ben denize göçüyorum', dedi.*

Seyhan ERÖZÇELİK / Hayal Kumpanyası

1980 sonrası şiirinde; Türk şiir birikimini yeniden ve bir bütün olarak değerlendirme çabası vardır. Farklı şiir anlayışlarının aynı zaman diliminde temsilcileri bulunmaktadır. Yapı ve söyleyişe içerikten çok fazla önem vermiştir. İkinci Yeni şiirine özgü uzak çağrışımlara yeniden değer verilmiştir. Yeni imgeler peşinde koşulduğu da bir gerçektir. Bu dönemde şiir düz yazıya yaklaştırılmıştır.

80'li ve 90'lı yıllar, radyo ve televizyonda özel kanalların varlığı ile birlikte popüler kültür ortamının oluşturduğu, desteklediği bir dönemdir. Türk ve dünya edebiyatından önemli ve değer taşıyan şiirler, bir kompozisyon hâline getirildikten sonra, dramatize edilerek tiyatro sanatçıları tarafından görsel-işitsel kültür ortamına taşınmıştır.

1980’li yıllar şiirinde işlenen konular içinde öne çıkan hangisidir?

1980 sonrası şiirin en önemli yanlarından birisi özellikle konu açısından irdelendiğinde şehirli kimliğinin ön planda olmasıdır. Özellikle büyük metropollerde yaşayan kişilerin şehre ve insana yabancılaşması, gelenek ve teknoloji arasında sıkışıp kalmaları, geçmişte var olan ama kendilerini ifade edemeyen alt kültür gruplarının bir kimlikle ortaya çıkmaları en belirgin temaları oluşturmaktadır. (YALÇIN-ÇELİK: 2006)

ANLAMA YORUMLAMA

- 1 “Üzgün Parklar İçin Şiir” adlı şiirde anlatılan nedir?
- 2 Şavkar Altınel’in “Hiçbir Yerde Olmamak” şiirinde hayatın çöpünü arka kapının önüne bırakmak” dizesinden ne anlıyorsunuz?
- 3 Şavkar Altınel’in gözde temaları nelerdir?
- 4 Seyhan Erözçelik’in şiirindeki “Camla dolu sokaklar” dizesi ile anlatılmak istenen nedir?

9 CUMHURİYET DÖNEMİNDE HALK ŞİİRİ

HAZIRLIK

Türk kültüründe kullanılan en etkili iletişim metodu, açıklık geleneğidir. Türk edebiyatı tarihi incelendiğinde, çağdaş eğitim sistemimizde yer alan kapalı bir mekânda eğitici danışmanlığındaki bilgi aktarma yönteminin kaynağını ozanlık / âşıklık / halk şairliği geleneğinden aldığı görülecektir. (EKER 2006:618)

Günümüzde halk şairliğinin geldiği nokta nedir, örneklerle açıklayınız.

HAYAT HİKÂYESİ

*Genç yaşımda felek vurdu başıma
Aldırdım elimden iki gözümü
Yeni değmiş idim yedi yaşıma
Kayıp ettim baharımı yazımı*

*Üç yüz onda gelmiş idim cihana
Dünyaya bakmadım ben kana kana
Kader böyle imiş çiçek bahana
Levh ü kalem kara yazmış yazımı*

*Geçirdim ömrümü havayı heves
Derdim bir kimseye değildir kıyas
Her vakit her zaman kalbimde bu yas
Çarhı devran güldürmedi yüzümü*

*Bir vefasız zalim yâra bağlandım
Tarih üç yüz otuz beşte evlendim
Sekiz sene bir arada eğlendim
Zalim kâfir yetim kodu kuzumu*

*Ela geniş dünya bana dar oldu
Tahammülsüz gönlüm bîkarar oldu
Günüm zindan gecelerim zâr oldu
Kader ile bölemedim kozumu*

*Veysel der, dünyaya ben neye geldim
Her zaman ağladım, ne zaman güldüm
Gönlüme teselli kendimde buldum
Sabır ile teskin ettim özümü*

Âşk VEYSEL / Dostlar Beni Hatırlasın

Aşık Veysel'in küçük yaşta gözlerini yitirmesi onda nasıl bir değişikliğe neden olmuştur?

AÇIKLAMALAR

Okuduğunuz “Hayat Hikâyesi” adlı şiirinde anlattığı gibi Aşık Veysel, yedi yaşında çiçek hastalığı salgınında gözlerini yitirdi. Kalan yetmiş iki yıllık hayatını kendi iç aydınlığını çoğaltarak geçirdi.

Yer yer yerel sözcüklerle süslediği sade bir Türkçe ile şiirlerini geleneksel âşık şiiri nazım şekillerinden koşma, semai, destan şeklinde söyledi. Şiirlerinin kaynağını Yunus'larda, Mevlâna'larda, Karacaoğlan'larda buldu.

Âşık Veysel daha çok aşk, tasavvuf, hasret, tabiat ve hikmet temalarında şiirler söylemiştir. Yeniliklere açık, güzelliğe sevdalı özellikle de insan sevgisi üzerine kurulmuş bir şiirdir Veysel'inki.

En yakın arkadaşı, sırdaşı sazıdır. Âşık Veysel, şiirlerinde çok sevdiği sazından sırlarını açtığı dertleştiği bir dost olarak söz eder hep:

Ben gidersem sazım sen kal dünyada

Gizli sırlarımı âşikâr etme.

Giyin kara donu yaslan duvara

Garip bülbül gibi âhuzar etme

Gizli dertlerimi sana anlattım

Çalıştım sesini sesime kattım

Bebe gibi kollarımda yaylattım

Hayâl-i hatır et beni unutma.

Âşık Veysel'den başka hangi halk şairlerinin adlarını sayabilirsiniz?

Cumhuriyetin ilk yıllarında yetişen halk şairleri içinde eserleri ile Ali İzzet, Konyalı Âşık Mehmet Hüznî ve Âşık Talibî Çoşkun dikkati çekenlerdendir. Günümüzde ise Murat Çobanoğlu, Şeref Taşlıova, Yaşar Reyhanî, Halil Karabulut gibi birçok ünlü halk şairimizin adını sayabiliriz:

KOŞMA

Gidin kuşlar! Gidin yazlar geliyor,

Elvan elvan renge boyanın, dağlar!

Turnalar gidiyor, kazlar geliyor,

Giyinin kuşanın, donanın dağlar!

Ali İzzet ÖZKAN (1902-1981)

SEMAİ

Güneş gibi şahsım olsa
Devlet gibi tahtım olsa
Gazi gibi bahtım olsa
Yine bana gelen olmaz

Âşık Tâlibî ÇOŞKUN (1904-1974)

KOŞMA

Bindokuz yüz otuz sekiz
Nisan doğum ayım benim
Taşlıova soyadımız;
Salihgiller soyum benim

Doğuda Serhat, Kars ili,
Meşhurdur Çıldır'ın Gölü
Tabiat nakışlı halı
Gülyüzü'dür köyüm benim

Anam Nergiz, babam Hacı,
Üç kardeşiz, iki bacı
Şeref der konuşmam acı
Yumuşaktır huyum benim

Şeref TAŞLIOVA

Halk şiirin genel özellikleri nelerdir?

Halk edebiyatında âşık edebiyatının doğmasına neden olan saz şairlerinin bazıları aruzla çoğu hece ile yazılmış manzumeler: Mani, türkü, varsağı, ağıt gibi kimler tarafından söylendiği bilinmeyenler, koşuk, koşma, divan, destan, semaî, kalenderî gibi kimler tarafından söylenildiği bilinenler olmak üzere ikiye ayrılır. Halk şiiri genellikle geniş halk ve acılarını dile getirir. Her güçlü halk ozanı ile giderek daha gelişmiş ve genişlemiştir. Kuralları ile başlangıçtan zamanımıza değin süregelmiştir.

Halk şiirinde en çok işlenen temalar hangisidir?

Halk şiirinde en çok işlenen temalar aşk, doğa, ölüm, özlem, yiğitlik, din, günlük bireysel ve toplumsal yaşantılardır.

Değişen ekonomik ve toplumsal şartlar, etkisi çok yoğun kitle iletişim araçları geleneksel âşık tipinin değişmesine neden oldu. Günümüzde âşık şiiri sözel kültür ortamında üretilmekten uzaklaşarak yazılı/basılı kültür ortamında üretilir olmaya başlamıştır. Şiirlerini bağlama eşliğinde topluluk önünde üreten âşığın yerini, şiirlerini yazan dergi, kitap, kaset, CD şeklinde tüketime hazırlanan kitle iletişim araçlarının da desteğiyle varlığını sürdüren bir âşık tipi ortaya çıkmıştır.

Türk Halk şiirinin özellikleri nelerdir?

1. **Nazım birimi** dördlüktür.
2. **Ölçü:** Halk şiirinde genel olarak hece ölçüsü kullanılır. Halk şairlerinin “parmak hesabı” olarak adlandırdıkları, hece ölçüsü, dizelerdeki hece sayısının eşit olmasıdır.

6+5=11

Aladır gözlerin/ siyahtır kaşın

Aradım cihanı/ bulunmaz eşin

Yaylanın karından/ beyazdır döşün

Uzanıp üstüne/ ölesim geldi

KARACAĞLAN

3. **Uyak:** Halk şiirinde uyak, “ayak” adını alır ve âşıklar, birbirine uyaklı / ayaklı olacak seslerin birbirine yakın, benzer olmasına özen gösterirler. Halk şiirinde genellikle yarım uyak kullanılır. Uyak çeşitleri beş çeşittir. 1. Yarım Uyak, 2. Tam Uyak, 3. Zengin Uyak, 4. Tunç Uyak, 5. Cinaslı Uyak

4. **Halk Şiirlerinde Konu:**

a. **Doğa ve insan güzellikleri / Güzellemeler:**

İnsan, hayvan, doğa vb. güzelliklerini dile getirmek, övmek amacıyla söylenmiş şiirlerdir

Bereket var toprağında taşında

Kırık kırık eser yelin Binboğa

Seyfilerin döner yanbaşında

Faraz avcı ister yerin Binboğa

DADALOĞLU

b. İnsan veya başka varlıkları eleştiri / Taşlamalar:

Kişiye, topluma, feleğe, tabiata âşık tarafından yöneltilen yergi, alay eleştiri içeren şiirlerdir.

*İlim ilim bilmektir
İlim kendin bilmektir
Sen kendini bilmezsen
Ya nice okumaktır*

Yunus EMRE

c. Kahramanlıklar, savaşlar / Koçaklamalar

Konusu savaş, kahramanlık, yiğitliği övmek, yüceltme şiirlerdir.

*Belimizde kılıcımız kirmâni
Taşı deler mızrağımızın temreni
Hakkımızda devlet etmiş fermanı
Ferman padişahın dağlar bizimdir.*

DADALOĞLU

d. Ölen kişi veya kişiler / Ağıtlar:

Ölen bir insanın ölümünden duyulan acıyı, üzüntüyü dile getiren şiirlerdir.

*Suya gider al yazması başında
İsmi kadın kendi onbeş yaşında
Dünyayı terk etti pek genç yaşında
Dayanmalı Hakk'ın emri böyledir.*

ANONİM

e. Nasihat / Öğüt:

Halk şiirinde şairlerin din, ahlak, toplumsal yaşam konularında insanlara yol gösterici, uyarıcı tarzda söyledikleri şiirlerdir.

*Dinle sana bir nasihat edeyim
Hatırdan gönülden geçici olma
Yığıdın başına bir iş gelince
Anı yâd illere açıcı olma*

KARACAOĞLAN

ANLAMA YORUMLAMA

1. Yirminci yüzyılın en büyük halk şairlerinden biri olan Âşık Veysel'in hayatında karşılaştığı en büyük felaket nedir?
2. Okuduğunuz şiirde Âşık Veysel'in daha çok hangi düşüncelerini beğendiniz?
3. "Sabır, ile teskin özümü" diyerek şairi neyi anlatmak istemiştir?
4. Şairin sazı ile ilişkisini açıklayınız.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

1. Şiirde ahengi belirten öğeleri belirtip örnekler veriniz.
2. "Akşam Musikisi" (Yahya Kemal Beyatlı) adlı şiiri inceleyerek ait olduğu geleneği belirleyiniz.
3. Eserle şair arasındaki ilişkiyi belirleyen bir örnek gösteriniz.
4. Toplumcu şiirin en önde gelen özelliği nedir?
5. Tarihî temaları işleyen şairlere bir örnek veriniz.
6. Garip Hareketi'nin ortaya çıkış nedenlerini kısaca açıklayınız.
7. İkinci Yeni akımının en belirgin özelliğini bir örnekle gösteriniz.
8. 1980 sonrası dönemin önde gelen şairleri kimlerdir?
9. Halk şiirinin günümüzde geldiği yer hakkında neler düşünüyorsunuz?

ATATÜRK'Ü SEVMEK

Atatürk'ü sevmek, bir düşünceyi sevmek demektir. Türk. tarihinde Atatürk'ün kişiliğinde beliren, yalın bir gerçekçilikle açığa vurulan bu düşünce, çağdaş uygarlık düşüncesidir.

Çağdaş uygarlık deyiminden bilim ve gücüne inanma'yı anlıyoruz. Gücüne inandığımız bu bilim, mistik ve skolâstik bir bilim değil, yirminci yüzyıl uygarlığını doğuran olumlu bilimdir. Birçok değerli yüzyılları uykuda geçiren Doğuyu bir yana bırakın, bilim kavramı, yüzyıllar boyunca, yarından çoğu uyanmış bulunan Batıda bile aldatici alanlarda kullanılmıştır. Rönesans'a gelinceye kadar, Ortaçağ Avrupasında da sayısız geveziliklere bilim adı verilmiştir. Bizim gücüne inandığımız bilim, ilk olumlu bilimdir. Bu bilime karşı olan bütün düşünceler, çağdaş uygarlığa karşı, Atatürk'e karşı, Atatürk'ü sevenlere karşıdır. Atatürk'ü sevmek, olumlu bilime inanmak demektir.

Çağdaş uygarlık deyiminden, insan gücüne inanmayı anlıyoruz. İnsanı aşağılatan, hor gören, insan güçsüzlüğünü erdem sayan hiçbir düşünce, çağdaş uygarlık düşüncesiyle bağdaşamaz. İster Doğulu, ister Batılı olsun, insan gücüne inanmayan bütün felsefelere karşıyız. Atatürk, insan gücüne inanmış, onu değerlendirmeye çalışmıştır. Söylevleri, demeçleri hep bu düşünceyle doludur.

Çağdaş uygarlık da, insana yönelmekten, insana inanmaktan doğmuştur. Atatürk'ü sevmek demek, insan gücüne inanmak dernektir.

Çağdaş uygarlık deyiminden, insanlığı sevmeyi anlıyoruz. Çağdaş uygarlık düşüncesi, bütün insanların eşitliğine, özgürlüğüne, saygıdcıgerliğine inanmaktan doğmuştur. Yurdunda olduğu kadar dünyada da barışı özleyen; insanları birbirine boğazlatmak değil, birbirine sevdirmek gerektiğini savunan Atatürk, yirminci yüzyılın yetiştirdiğini en büyük insancılardan biridir. Balkan Paktının kotarıldığı sıralarda Balkan Konseyi üyelerini söylediği sözler, onun bu insancı yönünü gereği gibi belirtmektedir (İslam Ansiklopedisi, 10. fasikül, 795). Atatürk'ü sevmek, insanlığı sevmek demektir.

Çağdaş uygarlık deyiminden, insan haklarına karşı saygı duymayı anlıyoruz. Çağdaş uygarlık, bütün insanlara eşit haklar tanımaktan, güçlüyle güçsüz ayrılığını ortadan kaldırmaktan doğmuştur. İnsan gücüne inanmak, insanlığı sevmek, insan haklarına saygı duymayı gerektirir. Atatürk'ün Türk toplumundaki sosyal çabası bu yoldadır, birçok demeçlerinde açıkça belirttiği gibi, insanlık için düşüncesi de bu yoldadır. İnsan haklarının sözde kaldığı, gerçekleşmediği bir toplum, çağdaş uygarlık içinde barınmaz. Atatürk'ü sevmek, insan haklarına saygı duymak demektir.

Çağdaş uygarlık deyiminden, çalışmanın değericendirilmesi'ni anlıyoruz. İnsan emeğini değericendirmeyen toplumlar, artık, gerilerde kalmak zorundadır. Mutluluk çalışanların hakkıdır, diyen Atatürk (Vakit gazetesi, 1923 yılı, sayı: 1835), bu gerçeğe inanmış bir önderdi. Kaldı ki, insan gücüne inanmak, çalışmanın değericendirilmesini gerektirir. Çağdaş uygarlığı yaratan, gereği gibi değericendirilen insan gücüdür, İnsan emeğidir. Atatürk'ü sevmek, çalışmayı değericendirmek demektir.

Çağdaş uygarlık deyiminden, ileriye yönelmeyi anlıyoruz. Geriye yapışanların çağdaş uygarlık içinde yerleri yoktur. Çağdaş uygarlık; ileriye bakan, ileriye düşünen, ileriye atılan bir yaşama biçimidir, geriye hiçbir ilişkisi kalmamıştır. Geriyi özleyenler keyiflerince gerileyebilirler, ama ilerleyen bir topluma da engel olamazlar. Atatürk'ün evrim anlayışı bu yoldadır, uygarlık anlayışı bu yoldadır. Atatürk'ü sevmek, ileriye yönelmek demektir.

Çağdaş uygarlık deyiminden erdemli olmayı anlıyoruz. Çağdaş uygarlığı yaratanlar erdemlidir. Vicdanlarını satanların, başkalarının zararına kendi çıkarları peşinde koşanların, hasetçilerin, yalan söyleyenlerin, tek deyimle erdemsizlerin çağdaş uygarlık içinde yerleri yoktur. Atatürk'ün hemen bütün söylevleri, demeçleri, konuşmaları bu erdem anlayışıyla doludur. Asıl uğraşmak zorunda bulunduğumuz şey, yüksek erdemde dünya birinciliğini tutmaktır, diyen Atatürk (Cumhuriyet gazetesi, 1923 yılı, 3 Ağustos sayısı) bu yoldadır. Atatürk'ü sevmek, erdemli olmak demektir.

İşte bizler, Atatürk'ün gerçekten güzel olduğunu resimlerden bildiğimiz yüzünü bir kez bile görmemiş olan Atatürk çocukları, Atatürk'ü sevmekten bunları anlıyoruz.

Orhan HANÇERLİOĞLU
Atatürk'ü Sevmek

ÖZET

Bir şiirde ahenk; ses akışı, söyleyiş, ritm, ölçü ve uyağın bir uyum içinde kurulmasıyla sağlanır. Türk edebiyatında hece, aruz ve serbest ölçü kullanılmıştır.

Şiirde kullanılan dil, günlük dilden farklıdır. Şairler, yazarlar günlük dildeki sözcüklere yeni anlamlar katarlar. İmge ve hayallerden yararlanarak bizim duygu ve imge dünyamızı zenginleştirirler.

Şiir; dil, yapı, anlam ve ahenk öğeleriyle uyum içinde bir bütünlük gösterir. Anlam ve ses kaynaşmasından oluşan en küçük birime nazım birimi denir. Dize, beyit, üçlük, dörtlük, kıta vb. birer nazım birimidir.

Daha önceleri yaşamış şairlerin eserleri bir geleneği oluşturur. Her dil, tarihî akış içerisinde şiir dilini olgunlaştırır.

Bir şiirin kapak olan yönlerini açıklamaya, anlaşılır hâle getirmeye yorumlama denir. Şiir, onu okuyan kişinin kültürüne, anlayışına, zevklerine ve içinde bulunduğu psikolojik durumuna göre anlam kazanır.

1920’li yıllarda Türk edebiyatında yeni bir şiir söyleyişi ortaya çıkar. Amaç geniş kitlelere hitap etmektir. Bireyi anlatan şiir yanında kalabalıkları harekete geçirme işlevinin ağır bastığı bir şiir söyleyişi çıkar ortaya. Bu yeni şiirde aruz ve heceyi reddediş, yeni bir hayat anlayışını yeni bir biçim ve söyleyişle işleme vardır.

Faruk Nafiz Çamlıbel, Ahmet Kutsi Tecer, Kemalettin Kamu, Orhan Şaik Gökyay, Zeki Ömer Defne, Arif Nihat Asya’nın oluşturduğu şairler topluluğu Anadolu’ya açılarak eserlerinde yurt güzelliklerini, insanın sıkıntılarını dile getirdiler. Halk şiirinin duygu ve deyişlerinden yararlandılar. Toplumcu şiir akımı şairleri ise eserlerinde köy ve şehir sorunlarını yansıttılar.

Sadece eski şiire değil toplumcu şiire de tepki olan Garip hareketi üç şairin adıyla anılır: Orhan Veli Kanık, Oktay Rifat, Melih Cevdet Anday.

Bu üç arkadaş Varlık dergisinde ölçüsüz, uyaksız yeni bir şiir akımı başlatıp şiirlerini Garip (1941) adlı bir kitapta toplarlar. Garipçiler adıyla adlandırılmalarının nedeni de budur. Konuşma dilinin yalınlığıyla yaşama sevincini, günlük yaşamı küçük adamın sıkıntılarını konu edinen Garip hareketi kısa bir sürede yaygınlaşarak dönemin ünlü şairlerini de etkiledi.

Bu üç şairin birlikteliği uzun sürmedi. Oktay Rifat ve Melih Cevdet Anday yeni denemelerle kendilerine özgü bir şiiri geliştirdiler. Orhan Veli de ikinci kitabından başlayarak şiirini değiştirdi.

1940 sonrası Türk şiiri Garipçiler ve toplumsal gerçekçiler dışında kalan şairlerin yeniliğe açık şiirleriyle farklı bir zenginliğin içine girmiştir. Bazı şairler de gelenek içinde yeni arayışlara yönelmiştir.

Kendini sürekli yenileyen ve kendine özgü şiir diliyle Fazıl Hüsnü Dağlarca, yeni şiirin önde gelen şairidir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca dışında 1940'larda gelişen yeni şiirin başlıca temsilcileri Behçet Necatigil, Asaf Halet Çelebi, Cahit Külebi, Necati Cumalı, İlhan Berk, Hilmi Yavuz, Özdemir Asaf'tır.

Kendilerine özgü bir söyleyişe ulaştıkları görülen bu şairlerin ortak özellikleri serbest şiire yönelmeleridir.

Bazı şairler de geleneksel şiirden hareket ederek yeni bir söyleyişe ulaşmak istemişlerdir.

Şiirde Garip hareketine tepki olarak ortaya çıkan yeni şiir akımı İkinci Yeni adıyla anılır. Anlamca kapalılığın, somuta karşı soyutlamanın, değişik çağrışımlarla imgeci, biçimci bir şiir anlayışının savunulduğu İkinci Yeni akımının öncüleri arasında Cemal Süreya, Turgut Uyar, Edip Cansever, Ece Ayhan, Sezai Karakoç adları sayılabilir.

Birinci Yeni olarak nitelenen Garip hareketi gibi İkinci Yeni akımı da Türk şiirinin gelişim sürecinde yeni bir aşamadır.

1960 sonrası Türk şiirinde çok seslilik ve çok boyutluluk görülür. Bunda çeviri ürünlerde yeni bilgilerin, tarih, toplumbilim alanındaki inceleme ve araştırmaların payı büyüktür.

İkinci Yeni şiirinin biçimsel aşırılıklarından arınarak gelişimini sürdürmesi, toplumsal şiirin yeniden gündeme gelmesi dönemin başlıca edebiyat olaylarıdır.

1970'li yıllarda toplumdaki politikleşmesinin edebiyata yansıdığı, şiirde sloganın önce çıktığı görülse de gerçekliğin toplumsal ve bireysel boyutlarıyla kavrandığı başarılı eserler verilmiştir.

1980 sonrası şiirinde Türk şiir birikimini yeniden değerlendirilmesinin yanında İkinci Yeni şiirine özgü uzak çağrışımlar önem kazanmıştır. Yeni imgelere, yapı ve söyleyişe içerikten çok fazla yer verilmiştir. Şiirin düz yazıya yaklaştırıldığı anlatmaya imkân veren temalar öne çıkarılmıştır.

Halk şiiri genellikle geniş halk yığınlarının özlemini, sevgisini, sevinç ve acılarını dile getirir. Beslendiği halk dili ve sağlam kurallarıyla zamanımıza kadar süregelmiştir. Halk şiirinde en çok işlenen temalar; aşk, doğa, ölüm, özlem, yiğitlik, din, günlük bireysel ve toplumsal yaşantılardır. Halk şiiri dörtlükler hâlinde, hece ölçüsü ile yazılan uyaklı şiirlerden oluşur.

TEST I

1. Destani şiir, kahramanlık şiiri gibi adlarla da anılan şiir türü hangisidir?
  - A. Lirik şiir
  - B. Epik şiir
  - C. Didaktik şiir
  - D. Pastoral şiir

2. Dilimizde sık sık kullanılan “şiir gibi” deyimini, hangi anlamı taşır?
  - A. Çok derin
  - B. Ölçülü
  - C. Çok güzel
  - D. Uyaklı

3. Yeni şiir akımının öncüsü sayılan şair aşağıdakilerden hangisidir?
  - A. Attila İlhan
  - B. İlhan Berk
  - C. Cahit Sıtkı Tarancı
  - D. Orhan Veli Kanık

4. Aşağıdaki eserlerden hangisi Cahit Sıtkı Tarancı'ya ait **değildir**?
  - A. Ömrümde Sükût
  - B. Düşten Güzel
  - C. Otuz Beş Yaş
  - D. Han Duvarları

5. “Halk şiiri geleneğine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu geleneğe içerik sanat, ahenk bakımından yenilikler kattı. Şiirlerinin pek çoğu bestelenmiş, radyolarda yayınlanmış ve Dostlar Beni Hatırlasın adlı kitapta toplanmıştır.
Sözü edilen halk şairimiz kimdir?
  - A. Âşık Zülâlî
  - B. Yaşar Reyhanî
  - C. Âşık Veysel
  - D. Şeref Taşlıova

6. Aşağıdakilerden hangisi Ahmet Haşim'in şiir kitaplarından biridir?
- A. Türk Sazı
  - B. Makber
  - C. Rubâb-ı Şikeste
  - D. Piyâle
7. Aşağıdakilerden hangisi şiirlerinde daha çok aşk, sonsuzluk, ölüm kahramanlık, İstanbul sevgisi, özlem gibi temalarını işlemiş, Türk tarihinin kaynaklarına yönelmiş şairlerimizden biridir.
- A. Mehmet Akif Ersoy
  - B. Yahya Kemal Beyatlı
  - C. Ziya Gökalp
  - D. Tefik Fikret
8. Aşağıdaki eserlerden hangisinin türü diğerlerinden farklıdır?
- A. Han Duvarları
  - B. İstanbul'u Dinliyorum
  - C. Ölmez Otu
  - D. Kaldırımlar
9. Aşağıdakilerden hangisi "İkinci Yeni" akımının içinde **yer almaz**?
- A. Edip Cansever
  - B. Turgut Uyar
  - C. Cemal Süreya
  - D. Orhan Veli Kanık
10. Aşağıdaki yazar-eser eşleştirmelerinden hangisi doğru **değildir**?
- A. Behçet Necatigil- Sevgilerde
  - B. Faruk Nafiz Çamlıbel- Çoban Çeşmesi
  - C. Turgut Uyar- Büyük Saat
  - D. İsmet Özel- Ceylan Ağdı

